

ФИЛИП ПОПОВ

**МЪДРОСТТА
НА ПЪТЕКАТА**

ФИЛИП ПОПОВ

(Филип Петров Филипов)

МЪДРОСТТА НА ПЪТЕКАТА

По спомени от казармата

София, 2019 г.

© Филип Попов, 2019
www.flippopov.net
flippopov.nest-art.com

МЪРОСТТА НА ПЪТЕКАТА
литературен сценарий

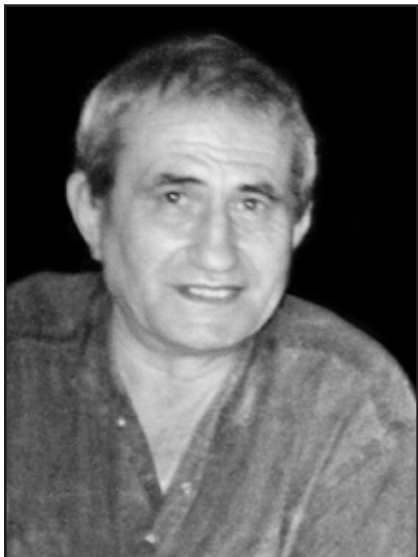
© Редакция: Лиляна Филипова

Снимка на корицата:
© Личен архив, Лиляна Филипова
Авторът е третият от ляво на дясно.

Издава: SNS

ISBN 978-954-2965-72-5

Всички права са запазени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана в каквато и да било форма и с каквито и да било средства без писмено разрешение на автора и на издателството.

Да не скърбим и да скърбим...
остава ни едно и също!
Спокойно да благословим...
онуй, което се не връща!
Което идва с песента...
и си отива с нашта младост!
Тъй, както слиза вечерта...
над притъмнените ливади!

А щурците пак си пеят...
във тревата за любов!
Най-щастливите поети...
след Христос и Мохамед!

(По Славчо Красински)

ТОМИСЛАВ СРЕТЕНОВ ЙОВАНОВИЧ

за писателя и сценарист Филип Попов
(Филип Петров Филипов) – „Боцмана на кораба
за далечно плаване на поета Иван Пейчев”

Когато се запознах с „Боцмана“ бях на 22 години. Впечатлението, което ми направи се изразява в този стих, който написах тогава, но никога не си позволих да му го покажа:

НА БОЦМАНА

Сурови са очите ти...

На викинг млад.

Пронизват враговете...

Смъртен хлад.

И Бог дори проклина твоя нрав,

Че ти със вдигнат гард го чакаш прав...

Като прочетох книгите му и си припомних много неща – сега виждам Боцмана в различна светлина. Аз тогава съм гледал само юнашката страна и не съм обърнал внимание на човека, който се е скрил в него. Жена ми и сина ми, който е на 14 години бяха на екскурзия в Грузия, Кавказ. Онзи ден се върнаха. Десислава – жена ми – се е запознала там със свани и мергелци. Като ми ги описва – мисля, че на Боцмана там щеше да му е по-добре, но това му се е паднало – нашата България.

МОЯТ СПОМЕН ЗА БОЦМАНА

Запознах се с Филип Попов – Боцмана през 1978 година. Вече бях слушал за него от баща ми – Сретен Йованович. Той го наричаше Боцмана на Иван Пейчев.

Бяхме с Байо – мой приятел от казармата. Байо е от породата на рицарите-търкалджии... Байо носеше бяла

риза с къс ръкав и пагончета – от униформата на летците.

Влизаме у нас в холчето. Татко пие с един мъж, който е седнал на пода, опрял гръб в стената, опънал крака до средата на стаята... и казва:

– Я! Много готина ризка.

Байо я разкопча, свали я и му я подаде.

Видях как засия погледа му. Имаше много живи очи, като на дете – можеше да каже всичко с тях. И той си свали ризата и ги размениха.

Татко ми шепнесе с ръка на устата:

– Познай кой е това! Познай кой е това! – но аз вече знаех, че този човек е Боцмана.

ЗА СХВАТКИТЕ

– А бе, Френди, кви са тия работи дето ги правите, бе! Трима души биат един. И той паднал, а те го ритат в главата!

– Защо бе, Боцмане?

– Ние не правим такива работи. Като ще става бой, първо излизаме от заведението и двете компании. Прави се кръг. Вътре се изправяме двамата. Който е предизвикал боя, а обикновено това съм аз, чака да поеме първия удар. После е ред на Боцмана. Падне ли единия на земята – всичко свършва. Прибираме се в кръчмата и може заедно да си пиеме и да си анализираме боя. Ние така си създавахме приятелства, бе.

СОЗОПОЛ

Много го обичаше този Созопол и много го разправяше.

– Направих 50. Край. Спирам. Това лято отиваме в Созопол. На тебе давам ключа от града.

– Кой ключ!

– Ключа от града. Една вечер си спя и чувам джабала на двора. Поглеждам през прозореца – всички созополски

апапи. Викам си, леле, че стане голем кютек.

А те:

– Боцмане, събрахме се и решихме на теб да връчим ключа от града.

Той е познавал Созопол от 50-60-те години, който ние никога не видяхме, а децата ни няма и да чуят за него. Запомнил съм само две имена на негови приятели – Черното и Фантома. Веднъж ги споменах на една созополска коренячка и тя ми вика:

– Брей, ти откъде ги знаеш тия работи.

За Черното разправяше: Зима. Буря. Някакво корабче не може да си откачи котвата и вълните ще го разбият в брега. Черното скача с дрехите и една брадва в морето и сече въжето.

Пристигам в Созопол, Френди, сядам в една кръчма и си поркам. В другия край – местна компания. Аз, Френди, в една компания наблюдавам тартора. Ако е точен – нема проблеми. Ако не е, нема начин да не се счаткаме. Чувам ги ония: – Фантоме това, Фантоме онова. Провикнах се:

– Ей, Фантоме, заслужаваш ли си името. Излизаме навън и аз го нокаутирам. Внасяме Фантома вътре и почваме да къркаме заедно. По едно време се освести и вика:

– Кво става, бе, тавана ли ми падна на главата.

ПОМОЩ

– Вървя си, Френди, край паметника на Левски, там кръговото, нали се сещаш. Гледам една въглищарска каруца с кон. На нея седи един голем мъж с ей такива мустаци и реве като бебе. А бузите му – ручейчета в прахта. Спирам се и му викам:

– Кво става бе, приятел?

– А бе мани – остави ме.

– Кажи, бе човек – да помогна нещо.

– Абе тука на един му докарах въглища. И ги разтоварих. И не ще да ми плати. И сега трябва да го бием. И пак у затворо. И жената и децата – пак самички. Абе мани – остави ме. Лоша работа.

ТЕРАПИЯ

– Френди, някой път, като ти е много криво, избери си некое говедо, некой простак, в рейса, на улицата – където и да е – и му удари един бой. Винаги минава – олеква.

ОБИДА

Баща ми каза:

– Боцмана ми направи голямо представление.

Седнали в БИАТ с Боцмана и Ваньо Бореца. Боцмана посочил човек от друга маса:

– Ваньо, тоя е кука.

Ваньо отива и го сваля на земята. После Ваньо казва:

– Боцмане оня е кука – и Боцмана го оправя.

Така се позабавлявали с няколко „куки“ докато си пиели. Като си тръгнали Боцмана и Ваньо решили да си премерят силите. Кой ще замъкне по-далече телефонна кабина. Отскубнали една от тротоара и почнали състезанието. Докато си играели така, потърпевшите от БИАТ извикали милиция и тръгнали след тях.

Татко казваше:

– Тичат към нас двама милиционери, а зад тях 20-тина души крещат: – Ето ги, другарю милиционер хулиганите, ето ги. Те ни биха. Хулигани!

Боцмана оставил телефонната кабина.

– Ваньо, бе тия милиционерчета са двама – почнал да си навива ръкавите.

Милиционерите се обърнали към хората зад тях:

– Спокойно, другари, успокойте се. И не обиждайте. Не

викайте хулигани на гражданите.

ПОГЛЕД

– Пия си, Френди, в една кръчма. Нахлупил съм една барета до очите, гледам в масата и си мислим нещо мое си. Чувам бармана ми крещи нещо от сорта:

– Абе, ей, ти там с наведената глава. На тебе ти говорим, бе!

Вдигнах бавно глава и го погледнах право в очите.

– О-о, извинявай много, много. Грешка, извинявай!

ДРУГАРСКИ СЪД

Татко ми е казал, че Боцмана е наказвал много хора и от тяхната компания. Иван Пейчев се е дистанцирал от него след като се сбили с Петьо. Всъщност същото се случи после между баща ми и Боцмана като ни осъдиха с Боцмана за побой. Въпреки, че в моя случай май слабото звено бях аз. Удрял е баща си, участник в Испанската революция. Свалял е Начко Вълка и други, които не помня вече, но дори и хора като Принца и Христо Фотев са изяли по някой шамар.

Питал съм го. Казваше, че Петьо го е предизвикал. Смееше се:

– Абе те там по корабите ги учат некакви хватки. Не знам какво ми направи – изведнъж видях, че съм паднал по гъз. Е-е, ама аз все пак съм Боцмана – скочих и се размахих.

За Атанас Вълчев само изсумтя нещо презрително.

Но Принца и Фотев бяха по-скоро ходещи духове, отколкото хора, с които да се биеш.

За Принца каза:

– Много лъже!

– Боцмане, бе, той е разказвач – великолепен!

– Абе, много лъже!

За Фотев:

– Не защото беше женкар, но не ми хареса нещо как се въртеше около дъщерята на Иван. А пък аз бех Боцман там.

Веднъж – нещо беше загрижен, питам го:

– Абе, мани, гадна работа. Имам един приятел Юпитер. Има да ми връща 15 лева. И не ми ги връща. И сега, кво, трябва да го бием. Гадна работа.

ИВАН ПЕЙЧЕВ

Питам го, как е било с Иван Пейчев.

– Има такива хора, Френди. Там седиш, слушаш, мълчиш – и, ако некой наоколо се издъни – наказваш.

ПЕТЬО ПЕЙЧЕВ

Боцмана реши да ни запознае. Бяхме синове на негови приятели, които също бяха приятели. Петьо разказа някои моряшки истории. Иронично описа капитанската си кариера. Аз повече мълчах и се надувах като листна въшка. Към края Боцмана ме изгледа с един от специалните си погледи, посочи ми Петьо с пръст и ми кресна:

– Обикни го, бе! Обикни го!

СЪПРУГИ

Първата му съпруга е дъщеря на проф. Мавродинов – голям приятел на Иван Пейчев. Казваше, че Иван го е оженил. (Всъщност и аз се ожених за първата си жена отчасти заради Боцмана, въпреки че той не я познаваше, но това е друга история.) На сватбата, разправяше, идвали гости и питали Иван Пейчев къде е младоженеца:

– Е оня с бялата риза, дето лежи в тревата и повръща.

Как се е развел:

– Абе, готина мадама беше. Ама, прибирам се един ден. Имахме пиано, отварям капака – празно. Аз нали съм казал тука винаги да има една кутия цигари. И си тръгнах.

За втората му съпруга нищо не знам. Разбрах, че е женен в съда, когато ни съобщаваха биографиите.

Когато се ръкуваше със съпруга на приятел – един грамаден мъж, целува ръка, прегънат на прав ъгъл в кръста. След погребението на Атанас Далчев, татко ми каза:

– Ама, Боцмана как целуна ръка на Сийка.

ДРАГОСЛАВ МИХАЙЛОВИЧ

Много харесваше романа „Когато тиквите цъфтяха“ от Драгослав Михайлович. И според мен героя в тази книга се доближава най-много до Боцмана.

– Отидох, Френди, в Белград, посред нощ, с едно шише ракия, на улицата на Драгослав Михайлович. Гледах тая къща и тия прозорци до сутринта.

ФИКУСА

Пиеме си у Боцмана. До стената – един фикус, с една особена форма, някак плъзнал по стената на една страна.

– Прибирам се, Френди, и го гледам на боклука. Захвърлен. И си го зех. И сега тука му е гот. И се гледаме, и си говориме. И даже си пиеме заедно.

ПОГРЕБЕНИЕТО

Принца умря. На 51 години от инфаркт. Зад гърба си имаше четири брака – три лекарки и една зъболекарка. Нито една не дойде. Баща ми много го обичаше и организира погребението. Намери бус, с който отидохме до гробището на Бакърена фабрика. Докато не заровиха гроба не позволи никакъв алкохол. После ме изпрати за една каса гроздова и се събрахме у нас в холчето. Бяха десетина души, приятели. Аз най-млад – слагам чаши, те си говореха и забелязвам, че баща ми здраво е дръпнал. Седи съвсем на ръба на дивана и мърмори:

– Еби му майката! Принца умря. Да му еба майката!
Принца умря.

И както си мрънкаше се хързулна и седна на пода.
Брадичката му се изравни с масичката.

За миг млъкнахме, а Боцмана каза:

– Браво бе, Срето. Прав си. Доле е по-удобно – ритна табуретката и седна до него.

Всички насядахме долу и помена продължи така.

По-късно Боцмана няколко пъти спомена:

– Баща ти направи много хубаво погребение на Принца.
Абе не заслужаваше Принца такова хубаво погребение.

Това погребение имаше интересно продължение. На него не дойде един от близките приятели на Принца, Мишо Маринов – Княза. Имал два инфаркта и доктора му забранил да се вълнува.

Два дни по-късно, гледам старата гвардия пак се събрала у нас. Пият. Погребали Мишката. Един казва:

– Той много се тюкваше. Как не отидох да изпратя Принца, да сложа едно карамфилче, да се еба и т.н.

А друг му отговаря:

– Спокойно, бе. Те са за кремиране. Държат ги във фризера по една седмица. Мишката сега е до него. Лично му занесе карамфилчето.

ДРУГАРУВАНЕ

По едно време 90 и някоя си го раздавах бизнесмен. Държах офиси на Милин камък, имах бюро и служители. Боцмана се подаваше на вратата, смигваше ми:

– Ей там съм.

„Ей там” – беше едно магазинче с една масичка.

Край с работния ден. Казвам това-онова на хората и отивам.

Боцмана е седнал, два стола, две ракии. До мойта

ракия – цигара, клечка кибрит и къс от драскалото на кибрита. Много гот.

СЪРЦЕТО

Имах едно гадже – стюардеса. Много я харесвах. Отивам един ден у тех – живееше в една къщичка. Гледам – втръ свети. Викам, крякам, никой не ме ебава. Взех едно паве и го хвърлих. То пък удари право в средата на прозореца и го строши барабар с черчето. Всички изхвърчаха на двора. Мадамата, майка ѝ и бащата с павето в ръка:

– Кво правиш, бе! Кви са тия камъни, бе!

– Това е моето сърце!

КОМПРОМИСЪТ

Много съм се чудил на тая дума – компромис. Който и да питаш, все казва: „Без компромиси не може“. Смятам, че компромис и лъжа е едно и също. Да се отречеш от своята истина в името на нещо, което щяло да стане по-добро тогава.

Не съм срещал по-безкомпромисен човек от Боцмана.

Той беше издигнал на пиедестал мъжеството, достойнството и професионализма. Искрено се възхищаваше на победите на другите. Презираше лъжата, страха и самохвалството. И освен, че бе изградил този свой свят, което може да се каже и за доста други хора – той воюваше за него. Той беше Воин. Понякога си представям свят само от Боцмани и той ми изглежда много привлекателен. Да, може да ядеш по-често бой, но ще знаеш, че има причина, и може да се замислиш, може да поправиш нещо по себе си. Децата, преди да ги научим да лъжат, имат подобно отношение към света. Застава срещу теб, забива пръстче в пъпа ти: „Ти си много дебел, какъв голям корем.“ А ние врякаме: „Ах, колко са жестоки.“

Боцмана би приел един неграмотен, но почтен човек, но никога един интелектуалец – лигльо. С човек като него приятелството не е лесна работа. Нямам претенции за това. Мисля, че той виждаше в мен едно момче харесващо Хемингвей... син на негов приятел и се опита да ми бъде водач. Мисля, че ме обичаше. Но истинското приятелство е друга работа, то изисква освен сходен светоглед и равностойност на характерите на душевната мощ.

Не знам Боцмана имал ли е истински приятел. Надявам се. Но мисля, че е бил много самотен.

Край

Томислав Йованович
юни, 2019

ФИЛИП ПОПОВ¹ – ПИСАТЕЛ-СЦЕНАРИСТ

(Филип Петров Филипов)

1930 – 2003

www.filipopov.net

filipopov.nest-art.com

Филип Петров Филипов е роден на 23 април 1930 г. в гр. София.

Бащата на Филип Попов, Петър Филипов Петров (1903-1992) – роден в с.Гюреджия, е учил в Трета софийска мъжка гимназия, където е съученик с един от синовете на барон Гендович. Баща му е работил в БДЖ като огняр, локомотивен машинист и инструктор.

Дядото на Филип Попов по бащина линия, Филип Петров Божилов (1868-1940) – роден в с. Гюреджия, е бил буден заможен българин, известен в Софийско и като Филип Попов (Баща му Петър Божилов е свещеник. Майка му Неделя (Бонева) е от с. Доганово).

Бабата на писателя Филип Попов по бащина линия, Мария от Голема Раковица (Леля на Петко Даскала – Ошколовите), е починала през 1910 г.

Селата Огняново (Наричано в миналото: Гюреджия, Сгледници, Погледец...), Голема Раковица и Доганово принадлежат към община „Елин Пелин” (бившата Новоселска околия), Софийска област.

Световноизвестният интелектуалец и ерудит Владимир Георгиев Николов – Свинтила и сестра му, журналистката Надежда Георгиева Полякова–Свинтила са внуци на Гълъбина, която е дъщеря на свещеник Петър Божилов и сестра на дядото, по бащина линия, на писателя Филип Попов.

¹Филип Попов е творческият псевдоним на Филип Петров Филипов.

Гълъбина, облякла ямурлук¹, и съпругът ѝ Никола (От Голема Раковица), препускайки на коне, са побягнали към гр. София, когато турците напускат Българиия, са отвлечали девойки и млади жени.

През 40-те години на 20-ти век дядото по бащина линия на писателя Филип Попов, Филип Петров Божилов – сам той участник във войните след Освобождението, за да я има Българиия – депозира сумата от петдесет хиляди – тогава златни – лева в банката на село Новоселци, за да се издигне паметник във село Гюреджия на загиналите войници от селото през войните след Освобождението на Българиия – Балканската война, Междусъюзническата война и Първата световна война.

След 09.09.1944 г. през 50-те години на миналия век, когато синовете на дарителя напомнят за предназначението на направения депозит от баща им в банката на село Новоселци, се установява, че приблизително половината от депозита в банката не е в наличност.

Това знам от татко ми и чичовците ми: Асен и Цветан. (Лиляна.)

Прави чест на Стефан Илиев Стефанов – кмет на село Огняново през 50-те години на миналия век – че е направил възможното, щото останалите в наличност по депозита пари в Новоселската банка, да бъдат употребени по предназначението им и да се издигне намиращия се в с. Огняново войнишки паметник. За Стефан Илиев татко ми казваше: „Стефан Ичов е добър и честен човек.“ (Лиляна.)

Въз основа на решение на кметството на с. Огняново след 09.09.1944 г., предназначението на по-горе упоменатия депозит обхваща периода от след Освобождението до 09.09.1944 г.

¹ Мъжка горна дреха.

Майчиният род на Филип Попов е от гр. Червен бряг.

Дядото на Филип Попов по майчина линия, Лазар Бановски е роден в село Видраре, Софийски окръг. Баба му, Дилка Лазарова Бановска (Дилка Пенева Цанова) – в село Равнище, Софийски окръг. Майката на Филип Попов, Марийка (1903-1936), която умира от коремен тиф на 8-ми септември, когато Филип Попов е едва на 6 години, е завършила Стопанското училище в град Бяла Слатина, където е била след това и преподавателка по „Българска бродерия“. Леля му Рада Л. Бановска, по мъж Додова (1911-2004), която е завършила американския колеж в гр. Самоков и английска филология в Софийски университет, през последните години от трудовата си дейност е преподавателка по английски език в ВИИ „Карл Маркс“. Вуйчо му, Стоян Л. Бановски (р. 1906 г.), завършил „Финанси“, е бил главен инспектор при БНБ. Вуйчо му, поручик Иван Л. Бановски (р. 1914 г.) – поет и драматург, е завършил Военното училище в гр. София.

За времето след Освобождението на България до 40-те години на 20-ти век, участие в обществения живот на България принос имат братовчеди на майката на Филип, които са лекари, писатели, депутат-юрист, висши военни, зъболекари...

Втората майка на Филип Попов, Цона Петрова Филипова (Цона Цакова Маркова), е от гр. Тетевен.

Филип Попов се е женил два пъти. И двата пъти се е развел. Деца няма.

Първата съпруга на Филип Попов, проф. Лиляна Николова Мавродинова (1932-2016) е дъщеря на доц. Вера Йорданова Иванова – Мавродинова (1896-1987) и проф. Никола Мавродинов (1904-1958), и внучка на акад. Йордан Иванов (1872-1947), и кръщелница на ак. Николай Райнов (1889-1954).

Втората съпруга на Филип Попов: Стефанка Чернаева е скулпторка.

Филип има сестра, Лиляна Филипова (родена на 24.10.1935 г. в гр. София.). Лиляна, завършила факултета по фармация при Медицинска академия в гр. София, е магистър на фармацията. Работила е 5 г. като управител на аптеки – по разпределение – в Търговишки окръг, 4 г. в ДСО „Фармахим“ и 24 г. като специалист-организатор на представителство в Световния търговски център „Интерпред“ – сдружение от представителства на фирми за външно-търговска посредническа дейност към Министерството за външноикономически връзки.

Сестра му ползва писмено и говоримо немски език. През 1954 г. е завършила Смесеното училище за чужди езици в гр. Ловеч – немски отдел, където освен немски език, изучава български, руски и английски.

От 2006 г. сестра му извършва подготвителната работа по представянето за отпечатване на литературните произведения на брат си, писателят-сценарист Филип Попов.

Филип Попов е завършил Народна дневна пета мъжка гимназия в гр. София.

След Втората световна война Филип участва активно като бригадир в Националното младежко бригадирско движение за построяване на „Детското градче“, прохода на Републиката „Хаинбоаз“, ж.п. линията Перник – Волуяк и моста „Чавдар“ в гр. София.

Филип участва и в културния театрален живот на читалище „Иван Вазов“ в кв. „Хаджи Димитър“ в гр. София.

За кратко време – няколко години – Филип участва и в обществено-политическия живот на кв. „Хаджи Димитър“ в гр. София: председател на ДСНМ „Иван Сергиев“, член на Районния комитет и съдебен заседател.

Филип учи четири години хуманна медицина. Изключват го... По-късно Филип Попов завършва четиригодишен курс за сценаристи в гр. Баня.

Физически силен и добре сложен, Филип спортува бокс,

плуване, ски-спорт...

Наследил усет към красивото от майчиния си род – род от интелектуалци, той живее в духовния свят на класическата музика, музиката изобщо, изобразителното изкуство, балета, театъра...

Филип Попов боготвореше морето, планината, децата, животните и ненавиждаше лъжата, притворството и предателството.

За разлика от някои, Филип беше надарен с благородната душевност да се радва с радостта на всекиго, когото успехът и признанието са докоснали..

Тъкният шопски хумор и умението да преценява хората Филип Попов наследява от баща си.

Филип Попов е сред литературните среди на гр. София от 60-те години на миналия век до края на земния си живот.

Сред бохемата на „Бамбука“ е известен, освен с литературното си творчество, и като „Боцмана на кораба за далечно плаване“ на поета Иван Пейчев и „...един от последните несъкрушими рицари сред българите!“ на писателката Свобода Бъчварова.

Обществената си литературна творческа изява Филип Попов започва с разказа „Дядо Йото“, който е отпечатан през 1958 г. в сп. „Наша родина“. Негови разкази са отпечатани в сп. „Пламък“ – орган на Съюза на българските писатели. През 1992 г. вестник „Литературен форум“ отпечатва есето „Кредо“ на Филип Попов.

Художественият изказ на Филип е високо ценен, поради което изрази от негови произведения са цитирани в Българско-руски фразеологичен речник на Държавно издателство „Наука и изкуство“ София – Москва 1974 г.

Филип Попов е бил асистент-режисьор към кино-студия на Народната армия.

Филип е бил и спасител на плажа в Созопол, и къде ли

още не, опознавайки света.

Филип Попов е автор на следните литературни произведения¹:

- „Неразбрани игри“ – сценарий за документален филм, 1961 г.

- „Краят на приказката“ – литературен филмов сценарий – 1963 г., изд. 2015 г.

- „Тези, които останаха“ – литературен мини-сценарий за живота на миньорите на каскада „Белмекен – Сестримо“, 1962* г., изд. 2009 г.

- „Пушката“ – литературен филмов мини-сценарий, 1963 г., изд. 2009 г.

- „Мъдростта на пътеката“ – литературен сценарий за бойци-сапъори новобранци, 1965 г., изд. 2019 г.

- „Елховата планина“ – литературен филмов сценарий, 1966 г.

- „Път сред хората“ – литературен филмов сценарий за живота на миньорите на ВЕЦ „Батак“, 1967 г., изд. 2017 г.

- „Една нощ без сбогом“ – литературен филмов сценарий, 1969 г., изд. 2013 г. Посветен на Септемврийското въстание през 1923 г. и отбелязан в статии на сп. „Филмови новини“ и в-к „Народна култура“ – 1969 г. Несъгласието на автора – позовавайки се на авторското си право – да направи поръчкова промяна с политически привкус върху главния герой на сценария „Една нощ без сбогом“ и да съгласи на съавторство, ще се отрази впоследствие пагубно върху публичната изява на литературното му творчество.

- „Поручикът се връща подполковник. Тука е така.“ – литературен филмов сценарий – 1969 г., изд. 2014 г. и 2015 г.

- „Нашите приятели“ – литературен филмов мини-сценарий за ежедневието в с. Сестримо – 1977 г., изд. 2009 г.

¹Годината, в която е завършено литературното произведение.

• „Глупачето“ – литературен филмов сценарий – 1973* г., изд. 2012 г., 2013 г. и 2018 г. като „Глупачето (Петърчо)“.

• Поезия: „Да не скърбим и да скърбим“ – (Компиляция по Славчо Красински), „Гарги“, „Номенклатурчикът и сценаристът“ – 1973 г., изд. 2012 г. и 2013 г.

• „Проломът“ – литературен филмов сценарий (Компиляция по новела на Алексей Сегренски.) – 1990 г., изд. 2018 г.

• „Победител“ – литературен филмов сценарий – 1985 г., изд. 2012 г.

• „Лико от лавър“ – роман – 2001* г.

• „Кредо“ – събрани творби: есе, разкази, литературни филмови мини-сценарии и гротеска, изд. 2009 г.

Издадените книги на Филип Попов могат да се намерят в: Народната библиотека „Св.Св. Кирил и Методи“.

Университетските библиотеки.

Регионалните библиотеки.

Общинските библиотеки.

Градските библиотеки и читалища.

Селски библиотеки и читалища.

Бояна филм ЕАД .

Театри.

Интернет, като електронни издания.

Филип Попов напуска този свят на 4-ти януари 2003 г. в гр. София след продължителни усилия за духовно и физическо оцеляване.

Автобиографията е написана от Лиляна Филипова (сестра на писателя-сценарист Филип Попов.)

Питат ме: Защо излизат от печат литературните произведения на брат ми сега, след като са написани през втората половина на 20-ти век?

Отговарям: Защото сега е възможно. Защото сега ще стигнат до хората.

Лиляна

МИСЛИ НА ПИСАТЕЛЯ ФИЛИП ПОПОВ (ФИЛИП ПЕТРОВ ФИЛИПОВ):

Само в истината няма грях!

Зловещ смях на сатана, а Бог своите поприбра.

...И все си мисля за момчето свирещо на флейта в датската приказва, което отвежда мишките и плъховете в морето.

По сърна мога да стрелям, ако е насочила пушка в мен.

Разумният чете мъдреците, за да опознае себе си.

Някои хора виждат и с ушите си и чуват и с очите си...

Видиш ли някъде парвеню, видял си завърнал се отнякъде преуспял смотаняк!

Някои хора са винаги на софрата.

Лъже те този, който твърди, че не помни какво е говорил и правил, докато е бил пиан.

Ние мъжете тичаме подир жените, докато ни бягат.

Мъжете не търпят умните жени.

Някои са щастливи само тогава, когато се гледат в огледало.

Обичам всичко онова, което да мога и да отмина.

На лошите хора най-лошото е, че не са винаги лоши.

Иска, но не умее и затова мрази този, който умее.

„Широко скроеният“ човек чува и другояче мислещия.

Някой като се заплесне и току-виж, че се отплеснал.

Благородството е като златото неподвластно на изпитанията в живота: добри и лоши.

Успехът при хората е като с топките в тото-сферата, - накъдето ги поеме въздушната струя и ударят другите топки.

„Не всичко, което блести е злато и не всичко кафяво е шоколад.“

И някои хора, като котките, имат потребност от време на време да си острят ноктите о някого.

Да не можеш и да не знаеш какво да правиш е твой проблем, но да правиш това, което не можеш и не знаеш, е проблем на всичко около теб.

Жена ти намрази ли роднините ти, знай, че теб те е намразила много преди това.

И България е красива като Швейцария, но трябва да дойдат швейцарците.

Има хора, които виждат как стоят нещата в живота, – други като им се покаже, – трети и да им се покаже, пак не виждат, а някои виждат само това, което искат да видят.

Някои смятат, че най-бързо ще стигнат на върха като го сринат.

В гората едни чуват песента на върхарите, други се наслаждават на багрите и формите на дърветата, а някои пресмятат дърветата в кубизи, които да придобият...

Някои скачат в лъскав файтон¹ като бълхите на куче, да се повозят...

Важното е, какво ще остане след нас. След нас „нужникът“ ще бъде пълен! („Глупачето.“)

Винаги съм казвал, че както зайците в Австралия, така и простациите у нас, нямат естествени врагове.

Виж бурена колко бързо задуши цветята!... И при хората е така.

Изкорениш ли бурен, не бива да си мислиш, че на негово място няма да поникне друг.

Запиташ ли някого за нещо и забележиш, че „гребенът“ на високомерието му щръква. Отмени го!

Уморих се от високомерието на претенциозната посредственост...

Някои като погледнат в огледалото и намразват целия свят...

И към сестра си: Ако ми беше брат, щех да покоря света...

Събрала: **Лили (Лиляна Филипова)**

¹die Kutsche в немския език, и оттам кочияш

По Лев Толстой
„Човешкият живот се състои
от отделни мигове...”

МЪДРОСТТА НА ПЪТЕКАТА (ПО СПОМЕНИ ОТ КАЗАРМАТА...)

Група новобранци в двора на поделението, в очакване на следващото разпореждане, наблюдават рота войници в пълно бойно снаряжение: шинел, раница, каска, противогаз, оръжие, шанцов инструмент... които стегнато маршируват и пеят на плаца. Около новобранците, еднакво забързани, сноват военни с книжа и без книжа. Войници от „старата служба” оглеждат „зайците”¹ и разпитват кой откъде е...

Велев е в групата новобранци, но стои малко встрани и оглежда наоколо всичко с усещането, че присъствието му тук е голямо недоразумение.

Той е строен младеж с умно лице и приятна външност. Пригладената му тъмно кестенява коса възсяда пъстър мек шал. Синкавият му шлифер е по последните модни журнари: къс и без колан и от него надолу вървят острите ръбове на панталон на райе. На земята Велев завършва с тъпоноси обувки с катарамата...

Близо до Велев, но в групата, на прясно боядисан със

¹Новобранците.

синя блажна боя дървен куфар, седи пращящ от здраве червенобуз младеж, който тъпче голямо парче баница в устата си и, натъпкал го, бодро дъвче, тежко диша и оглежда около себе си. На десния ревер на омачканото му сако от шаечен плат е клюмнала увехнала китка. Увехнала китка виси и на дясното му ухо. Изпод каскета му се подава къдрав русоляв перчем. Велев го наблюдава с отвращение.

Старшина Лазаров, сложил папка подмишница, застава пред групата новобранци:

– Внима-авай! – прави знак с високо вдигната ръка: – „След мен...”

Групата новобранци се раздвижва и всеки, грабнал куфар или сак, тръгва след старшината...

Куфарите и саковете си новобранците са струпали в коридора пред спалното помещение, в което ще бъдат настанени.

Червенобузият младок е сложил дървения си куфар встрани от багажа на другите и от време на време проверява огромния катинар, който виси на него: „Знае ли човек в тая бъркотия дали някой няма да отпъне нещо, па после го търси, ако си нямаш работа...”

Вратата на спалното помещение – голяма дълга стая, е отворена и Велев, опрял рамо на рамката, дърпа от цигарата си, гледа редиците железни кревати с озъбени сламеници върху тях и клати унило глава, когато до него застава сержант.

Сержантът:

– **Новобранец** ! Тук няма да пушиш! Тук не се пуши!

И Велев, учуден от тона и това, което чува, поглежда сержанта и учтиво пита:

– Ти да не си ме зачислил на чорба вече, та: „**Новобранец!**”... Нервен ми се виждаш, малкия, припрян си

нещо... – и лениво издухва дима от цигарата си към него.

– Ооо...!! Така значи – клати глава сержанта. – Хвърли цигарата! Веднага! – и посяга към ръката на Велев, но Велев ловко вдига ръката си нагоре.

Дребнавата забележка на сержанта още на първия ден от стъпването му в казармата раздразва Велев и той, пристъпил към него, го сграбчва за куртката и, придърпал го рязко към себе си, го тласка назад...

Но сержанта не е вчерашен и бързо осъзнава, че младежът не е лесен и, въпреки екстравагантния му външен вид, не е някой евтин соитария¹, който да се уплаши и, вглеждайки се внимателно в лицето му, от което лъха безкомпромисна мъжественост, се отдалечава в търпеливо очакване на нова среща, когато младежът ще е сложил пагона...

С остригани глави нула номер и несъразмерни за ръста им войнишки дрехи, новобранците се гледат един-друг и не се харесват, но се и присмиват един на друг, а настанени, след това, в спалното помещение, се търкалят и смеят, като не до пораснали момчурляци, върху закритите с одеяла и чаршафи, озъбени сламеници...

Двама младши сержанти показват на новобранците в спалното помещение как да изпънат одеялата на креватите, та като се погледне отстрани да се получи права черна линия...

Велев и червенобузият младок, който е с фамилно име: Завалийски, са настанени на втория етаж и то един до друг

¹Нехранимайко.

на един от двуетажните кровати до стената без прозорци.

Велев и Завалийски са на креватите си и, полегнали с гръб един към друг, се суетят еднакво непохватно около току-що зачислените им вещи... По едно време Велев, посегнал да вземе одеялото, което е в краката му и се завие, удря главата си в подкованата с кабари обувка на Завалийски. Велев вика от болка, гледа Завалийски и, грабнал вещите му, ги праща в средата на стаята.

Велев:

– Ти тук... нема да спиш!

– Защо, бе... – гледа го Завалийски.

И отпрал му един шамар...

– За това!

Но сержанта, който е случаен свидетел на станалото, поглежда Велев:

– Това тук... не вирее, редник...

– ...Велев – подава Велев.

– ...Велев – повтаря сержанта. – Това тук не ти е улицата където нещата се уреждат по този начин. За такава постъпка в казармата се отива в ареста. Ясно?

Велев слуша сержанта, но от начина по който го гледа, не личи да му е „ясно“.

В столовата, същия ден на вечеря, новобранецът, редник Костов, подпрял с ръце глава над чинията с паприкаш пред себе си, гледа разсеяно пред себе си и рови с вилица из него...

По пътеката между масите в столовата върви офицер с червена лента на ръкава и, видял, Костов да не се храни, а да рови с вилица из чинията пред себе си, го наблюдава известно време, после спира до него:

– Не ни е по вкуса нещо... яденето ли... А?...

– Не е твоя работа! – отговаря троснато Костов.

– Стани!

Костов става.

– Как говориш... ти!... Да не си мислиш, че си на улицата!...

От кой взвод¹ си?

– Казаха ми, че съм от взвода на сапъорите.

– „От взвода на сапъорите“... Не ставаш за сапъор!...

Пет дни непоряд²! Докладвай на командира си, че съм те наказал! Сядай и се храни!

– Слушам! – отговаря Костов, осъзнал, че в казармата трябва да внимава какво говори.

Взводът на новобранците-сапъори е построен на плаца.

Познатият ни сержант от случката с Велев през първия ден – сержант Цеков и двама младши сержанти подравняват редиците.

Взводният командирът – лейтенант Иванов – застава пред строения взвод и командва:

– Ходом... Марш!

И кой по-рано, кой по-късно, но взводът криво-ляво тръгва...

Велев е в първата редица и стъпката му, най-неочаквано, е уверена и стегната. Зад Велев е Завалийски, който, за разлика от Велев, стъпва неуверено, полюшва се и, тъй като и краката бърка, постоянно настъпва Велев.

Велев стиска зъби и от време на време рита назад, но Завалийски не само се пази, но и побутва Велев в гърба, защото мисли, че Велев му пречи да стъпва както трябва.

– Оправи си краката бе, дивак! – съска тихо, без да се обръща, Велев.

¹Организационна единица за осигуряване и обслужване във всички родове войски и специални войски и подразделения.

²Извънреден наряд като наказание.

А лейтенант Иванов, забелязал клатушкането на Завалийски, командва:

– Стой! – след няколко минутно топуркане взводът спира. – Свободно! Вие там – лейтенант Иванов гледа Завалийски, но Завалийски мълчи и лейтенант Иванов сочи с ръка: – Вие там!... Обадете се, де...

– Аз, другарю... Редника Завалийски...

– Как марширувате Вие, редник Завалийски?!... Да не си мислите, че сте на стъргалото?!... Елате при мен! – Завалийски тръгва и застава мирно пред лейтенант Иванов. – Внимавай... Сега! – командва лейтенант Иванов... тонът му е доброжелателен: – Ходом... Марш! – и Завалийски тръгва с ляв крак-лява ръка, десен крак-дясна ръка... Стъпката му е несигурна, тялото му се люшка, но, вторачил поглед в лейтенант Иванов, очаква да бъде похвален. Всички от взвода премират от смях. – Стоой...! Стой!... Стой!... – Завалийски спира. – Сега вървете към мен, редник, но без да марширувате. Вървете както си вървите на улицата. Хайде, моето момче! – и Завалийски тръгва към лейтенант Иванов така както си върви на улицата. – Внимавай... Стой! – командва лейтенант Иванов и Завалийски спира. – Ходом... Марш!... – и Завалийски тръгва с лява ръка-ляв крак, дясна ръка-десен крак...

Мъгливо зимно утро.

Тръбачът свири за ставане от сън.

Бойците от взвода на сапъорите започват да се обличат...

Сержант Цеков пляска с ръце и, смръщил нос, подвиква:

– Излизай!... Физзарядка-а...! По-живо! По-живо-о...! Не се мотай! Не се туткай!... Излиза-ай...!

Велев и Завалийски, въпреки конфликта между тях още

¹Централна улица за разходка в населено място.

на първия ден от настаняването им по креватите в спалното помещение, са останали на същите кревати...

Завалийски скача с кепето си на главата долу, но с обличането на войнишките дрехи се затруднява и се бави.

Велев скача от другата страна на двуетажното двойно желязно легло, но хич и не бърза.

Велев и Завалийски излизат последни от спалното помещение и виждат, че коридора е празен, но се чува трополенето на десетки войнишки обувки, което, като непрекъснат барабанен огън, отзвучава по стълбите надолу и Велев тича да настигне взвода и, изскочил на двора, вижда, че взвода го няма и той гуши глава в раменете си и подскача, и размахва ръце, да не вкочанясат и се позатоплят, но вижда покрай него бегом да минава рота, без много, много да се замисли, се залепва на опашката ѝ.

А Завалийски, останал сам в коридора, наднича надолу по стълбите, но, чул врата да се отваря, влиза в умивалнята и слухти зад вратата. Но за негова нерадост към умивалнята приближават стъпки и той бързо се вмъква в един от клозетите.

Старшина Лазаров, метнал пешкир през рамо и взел тоалетните си принадлежности в ръка, влиза в умивалнята и се насочва към един от крановете за топла вода. Избръснал и измил лицето си, старшината така както бърше лицето си с пешкира, забелязва над една от шперплатовите врати на клозетите, бързо да „изгрява” и „заялзва” остригана глава с кепе...

– Кой там?! – пита старшината.

Но Завалийски, който е зад шперплатовата врата, мълчи.

– Питам „Кой там?”

– А...з... редника Завалийски, другарю старшина...

– Редник Завалийски!... Надничаш над вратата и не излизаш. Защо? – старшината е вече пред вратата на клозета.

Завалийски нито излиза, нито отговаря.

– Ти защо не излизаш, бе?! – вика старшината, дърпа вратата и това, което вижда го разтърсва от смях, защото Завалийски клечи над клекалото¹ с кепе на глава и, без да е свалил панталона си...

Същия ден, лейтенант Иванов, дал: „Свободно“, говори на строения за вечерна проверка взвод в коридора пред спалното помещение:

– Да се разберем за последно. Изключая болните, физзарядката е задължителна. Строго ще наказвам кръшкачите. Вие Велев и Вие, Завалийски, защо не сте били на физзарядка сутринта днес?!

Завалийски е тих като „мушичка“².

– Аз бях, другарю командир – обажда се Велев, – но с друга рота...

– С коя?... Велев, аз съм бил новобранец и съм наясно за някои неща...

– Не Ви лъжа, другарю командир!

– Достатъчно!

– Аз не съм лъжец, другарю лейтенант! – протестира, бранейки достойнството си, Велев.

Но лейтенант Иванов повишава тон:

– Казах: ”Достатъчно!” Не разговаряй! Къде мислиш, че се намираш?! Редник Велев!

Велев изпъва гръб:

– Аз, другарю командир!

– Три дни непоряд! За това, че не си бил на физзарядка! Какво трябва да кажеш?!

– Слушам! – казва с глух глас Велев.

¹Тип клозети в някои казарми.

²Плодова мушица.

Сержант Цеков не крие задоволството си, че Велев е наказан: „Така, така... Подгони те службата, батинка, но ще има и още да видиш...”

Лейтенант Иванов казва нещо на сержант Цеков и се отдалечава.

А Завалийски се радва, че му се е разминало...

Наказан с непоряд в кухнята, Велев, присвил око, разлива чорба по чиниите, после, опрял черпак на баката¹, ги брои.

Костов, който също е наказан с непоряд в кухнята, разнася чиниите с чорба по масите в столовата.

Бойците от взвода на сапъорите, воглаве² със Завалийски, нахълтват в столовата и навлизат между масите. Завалийски е, разширил очи и шари по чиниите, да види къде има сипано повече и, видял една по-пълна, прелива чорба от съседната в нея, после сяда и я огражда с лакти.

А Велев, наблюдавал го зорко, тръгва към него и, промъквайки се зад раменете на другарите си, се появява до Завалийски и взима оградената с лакти чиния пред него и на нейно място тиква тази, от която той преля чорба в своята преди малко. Но Завалийски, бранейки животеца си, посяга към Велев и Велев, отвратен от алчността му, го плясва с опакото на ръката си... през устата.

Дежурният офицер в столовата е наблюдавал сценката между Велев и Завалийски и в следващия момент, Велев, изпълнал гръб, стои пред смръщилия вежди дежурен офицер:

– От коя рота си?

– От взвода на сапъорите...

¹Голям метален цилиндричен съд с две дръжки за разнасяне на храна на войниците в казармата или в полеви условия.

²Начело.

– Пет дни непоряд, редник!... Да кажеш на взводния си командир, че съм те наказал.

– Слушам! – отговаря чинно Велев.

Костов гледа със съчувствие към Велев, а Велев гледа разсеяно, – погледът му блуждае... събират му се доста дни.

В „Димитровската стая” новобранците от взвода на сапърите слушат лейтенант Иванов, който говори за балистика и траекторията на куршума при изстрел.

Завалийски е на един от първите чинове и, полуотворил уста, гледа в лейтенант Иванов.

Велев е на чина зад Завалийски и внимателно слуша какво говори лейтенант Иванов, но по едно време, необяснимо поради какво, се разсейва и губи интерес към това, за което говори лейтенант Иванов... Велев посяга към десния джоб на куртката си и изважда нещо увито в хартия, после се навежда и започва много внимателно да пори по шева на подмишницата на куртката на Завалийски. Велев е разпрал доста, но и това му омръзва и той поглежда към прозореца, после подпира глава с юмрук, рее известно време поглед навън и неочаквано избоботва:

– Да. И все пак тя се върти-и-и...

Лейтенант Иванов довършва мисълта си и поглежда към всеки от войниците, – опитва се да разбере кой го е казал, но Велев е зад масивния гръб на Завалийски и той не го вижда.

В стаята настъпва кратко оживление...

Велев разбира, че лейтенант Иванов е чул това, което е казал и му става любопитно как ще се развият нещата по натам. Ето защо, когато лейтенант Иванов започва да пише на черната дъска, Велев отново предизвикателно избоботва:

– И все пак... тя се... върти-и-и...!

Лейтенант Иванов поглежда назад. Очите му хвърлят

мълнии:

– Стани-и...!

Стават всички.

Миг-два мълчание. Очите на лейтенант Иванов шарят по лицата на новобранците:

– Кой каза това?!... Кой?

Всички мълчат.

И изведнъж, като изпод недрата на Земята, отеква гласа на Велев:

– **Г а л и л е й** ...

В канцеларията на командира на взвода:

Пред лейтенант Иванов, изпънал гръб, стои редник Велев.

В канцеларията присъства и сержант Цеков, който по заповед на лейтенант Иванов е довел Велев и сега се наслаждава на гледката, която се разиграва пред очите му.

– Ще ти дам аз на теб един „Галилей“! – удря с длан по бюрото лейтенант Иванов. – Какъв войник си ти, Велев!?... Никакъв. Какво те интересува теб, Велев!?... Нищо. Имаш трийсет дни непоряд, а си в началото на службата. В умивалнята ли си решил да изгниеш, Велев?... Така ли мислиш да я караш, момче?... В затвора ли си намислил да я караш, Велев?... Но аз!, въпреки твоето упорство, ще ти докажа, че и по-дебели глави от твоята съм превивал.

Група войници от взвода на сапърорите са не много голямо разстояние от вратата на канцеларията на лейтенант Иванов и чакат да излезе Велев.

Велев излиза, войниците го заобикалят и тревожни разпитват:

– Какво стана, бе?

– Уволняват ме.

– „Уволняват ме.“ Говориш глупости...

– Аз само това успях да уредя... А това, че вие не ми вярвате...

Велев бърка в джоба си, вади цигара и се отдалечава...

Предстои поредното строево обучение и в коридора пред спалното помещение сержант Цеков оглежда външния вид на всекиго от взвода на сапъорите:

– Всичко ви е наред. Имате време и влака да гледате – но погледът му попада на поясока¹ на Завалийски и той тръгва към него: – Притегни си поясока, Завалийски! – Завалийски притяга поясока. – Още! Притегни още!... Ела тук – и дърпа края на поясока.

Но Завалийски се дърпа:

– Добре си е...

– Как така „Добре си е...“

– Не може повече...

Сержант Цеков:

– Как „Не може повече...“ Ти ще ми кажеш, че „Не може повече“ – и пъха пръстите си под поясока на Завалийски, но Завалийски надува корем и сержант Цеков измъква пръстите си. Сержанта поглежда лицето на Завалийски и му става ясно как стоят нещата. – Ти защо надуваш корема си, бе?... Отпусни го веднага! – но Завалийски се инати. – А бе? А бе, ти да не би да искаш да те подгони службата, бе... – Завалийски върти очи, пъшка и не отпуска корема: „Тя... ме е подгонила мене...“ – Казвам ти! Отпусни го! Заповядвам ти!... Послушай ме, Завалийски и прави какво ти казвам, да не тичаш дълго пред влака...

– Н-нне може... – пъшка Завалийски и не отпуска корема.

– „Н-нне може...“ Ти продължавай и, като напълниш гащите, ще видиш. Отпусни корема! Не се инати!

¹ Войнишки кожен колан.

– Н-нне може – пъшка Завалийски, – решен да не се предава..

Всички наоколо се тръшкат от смях.

Сержант Цеков слага ръце на кръста си и гледа Завалийски:

– Слушай!... Решил си на мен ги продаваш тия и не се досещаш, че и аз съм бил на това място, където си ти сега. Ясно?... Става ли ясно на дебалата ти глава?...

А Велев, облегнат нехайно на един от прозорците, наблюдава сценката с Завалийски и сержанта и по едно време се обажда:

– Да, ама Вие сте били къде-къде по-строен тогава, другарю сержант...

Сержант Цеков поглежда към Велев с намерението да му каже да не остроумничи постоянно и особено, когато не му е работа, но вижда, че Велев е очаквал реакцията му и е закопчал поясока си на предпоследната дупка и, свил показалец на кука, го гледа и сочи себе си:

– „Ела!”

– Тъй вярно! Идвам – козирува Велев.

– Какво „Тъй вярно!” – криви се насреща му сержант Цеков. – Ти войник ли си!?

– Тъй вярно! Войник съм!

– Разпасан войник!

– Тъй-й вярно! „Разпасан войник!”

– Какво „Тъй-й вярно!”?

– Тъй-вярно! „Разпасан войник!”

Сержант Цеков слуша Велев и премисля:

– Слушай...

Велев е самата изпълнителност:

– Тъй вярно! „Слушам!”

– А бе, ти какви ми ги говориш на мене, бе...

– Тъй вярно...

– Престани с това „Тъй вярно!”

– Тъй вярно! Преставам.

Сержант Цеков:

– Ела.

– Тъй вярно! Идвам. Тъй вярно! Идвам.

Сержант Цеков влиза в канцеларията на взводния командир, а след него Велев.

Като вижда, че след сержант Цеков влиза Велев, лейтенант Иванов става от стола си:

– Пак ти?!

– Тъй вярно! „Пак” аз, другарю командир! – отговаря Велев.

– Ето, все така, ми отговаря, другарю командир! – жали се сержанта.

Лейтенант Иванов:

– А как искате Вие?

– По устав... – намесва се Велев.

Лейтенант Иванов поглежда Велев, после и сержант Цеков, но в погледа към сержанта има въпросителна:

– „За какво ми го водиш?”

– Беше се разпасал, другарю командир... – започва сержант Цеков.

Лейтенант Иванов го прекъсва:

– Как „Беше се разпасал”?

– Не съм се разпасал! Поясока си беше на мен, другарю командир – намесва се в разговора Велев.

Сержант Цеков:

– Да, ама на последната дупка.

– Как „на последната дупка”, другарю командир! Ако е „на последната дупка” как ще се задържи това нещо на кръста ми... Така беше – и Велев показва как не е било...

И сержант Цеков показва точно как е било:

– Не така, а ей така.

И Велев отново показва как не е било:

– Така беше! Нали ще падне, ако е така.

Сержант Цеков:

– Не беше така.

Велев:

– Така беше, другарю командир. Аз не лъжа. Вижте...

Сержант Цеков:

– Не беше така!

Велев:

– Така беше!...

Сержант Цеков:

– Не беше!

А лейтенант Иванов, смръщил вежди, слуша единия, слуша другия и, в един момент, отсича:

– Редник Велев! Излез!

– Слушам, другарю командир!

И останал сам със сержант Цеков, лейтенант Иванов го поглежда изпод вежди:

– Нашивки сложил... Води ми го да се разправят за поясока му пред мен... Марш! от тука...

В разгърнат строй взводът на сапърите е построен на плаца. Редиците се подравняват.

Лейтенант Иванов, който е пред взвода дава указания на старшина Лазаров.

По железопътната линия зад телената ограда на поделението се задава пътнически влак, от прозорците на който, пътници махат на войниците с ръце...

Няколко войници, между които и Велев, гледат преминаващия влак.

– Редник Велев!

– Аз, другарю командир!

– Пет дни непоряд, Велев!

– Защо...

– Не „Защо“, а Слушам! – поучава го лейтенант Иванов.
– „Слушам!“ – повтаря Велев, проумял за пореден път, че в казармата трябва да изпълняваш, без да задаваш въпроси и гнева в потъмнелите му от обида очи постепенно гасне.
– Костов!... И ти – продължава лейтенант Иванов.
– Слушам! Но защо...
– „Защо“... Колко пъти да казвам – продължава лейтенант Иванов, – че не трябва да зяпате... като шарани... по преминаващия влак. Какво мислите, че ще си помислят някои от пътниците... като ви гледат, че сте под строй на плаца и сте обърнали глави към влака... за реда и дисциплината в поделението... Ще Ви кажа. Ще си помислят, че казармата е сбирщина от зяпачи... някакви.

Привечер, Костов, опрял чело на един от прозорците в спалното помещение, дълго се взира в сумрака навън, после, отблъснал се бавно назад, тръгва замислен към вратата...

Група от осем войници от взвода на сапъорите, които още не са овладели краката си при маршируване в строй, между които: Завалийски, Евтов, Витеков, Кирков... маршируват на плаца. Командва ги сержант Цеков:

– Стъпни!... Стъпни-и-и...! Не чува-ам...! Стой!

И групата спира.

Сержант Цеков:

– Ходом.. Марш!

Групата тръгва... и как само тръгва... всеки как и с кой крак му дойде и залита... и всички залитат... и се клатушкат...

Сержант Цеков наблюдава по отделно всеки и командва:

– Стой!... Ясно!... Ще марширувате докато се стъмни – и случайно спрял поглед на Завалийски, тръгва към него да му притегне поясока: – Като гайда си у корема и затова не можеш да маршируваш...

А Завалийски, кандисал вече, се оставя да му притегнат поясока, без да издува корема...

Войник от старата служба с лента на ръкава хлътва в кухнята и вика:

– Велев?... Велев от сапъорите?...

А Велев, навил ръкави на ризата си, мие чинии на мивката в кухнята и, чул името си, затваря крана за гореща вода, после, изплувал като призрак из непрогледните гъсти изпарения с парцал в ръка, въпросително го гледа:

... „Аз съм Велев. Какво искаш?“

– Свиждане имаш... На портала.

„Най-послед!“ – въздъхва Велев и тръгва да се измие, но вижда парцала в ръката си и със замах го запраща в мивката.

Едно момче и две момичета очакват Велев на портала...

Велев се появява и всички се разполагат на поляната, която е встрани от определеното място за свиждане. Компанията е весела, а Велев, сложил кепето си на тревата, от време на време надига сака и пие от него. Поразвеселен вече, Велев разпалено обяснява нещо, а тримата до него, зяпнали, го гледат. В сака е имало и три пакети, и десетина кутии цигари, които Велев е сложил до себе си. И, изтрил чиниите и мивката от паметта си, Велев обяснява защо се е забавил:

– Една осколочна „ес“ мина¹ сглобяхме, а имаше и доста изчисления, та трябваше да се помага...

– А с него как си? – пита момчето.

– С кого?

– С ротния. Много е важно.

¹Отскачаща противоположна мина, която се взривява на метър-метър и половина.

– Бее...тонн! Говорим си за това-онова... разсъждаваме...
Едно от момичетата подава ръка на Велев и мълчаливо,
но загадъчно го поглежда:

... „Ела!...”

Много „изненадан и озадачен”, Велев се оставя... „насила”,
да го отмъкнат...

Завалийски няма свиждане и, опрял ръце на отворения
прозорец в спалното помещение, гледа в далечината, където,
губейки се на места, се вие черен коларски път...

И Костов няма свиждане и, с намерение да се усамоти,
влиза в спалното помещение, но вижда Завалийски, бърчи
гнусливо нос и, без да крие бутилката с ракия в ръката си,
се обръща към вратата. В коридора Костов поглежда и
бавно тръгва по стълбите към тавана, където си е намерил
закътано място. На тавана Костов сяда на потънал в прах
сламеник и слага шишето пред себе си, после разгъва
поомачкано много пъти четене писмо и с насълзени очи
се вира в него...

В деня на свиждане след вечерята и вечерната проверка
в преддверието на умивалнята, където е разрешено да се
пуши, са се насъбрали доста новобранци-сапъори, които,
помагайки си и с ръце, въодушевено разказват кой какво
е научил от приятели и роднини, които са му били на
свиждане.

И Завалийски, който нито е пушач, нито е имал свиждане,
но е петимен¹ за другарска близост, е тук.

По едно време, ритната отвън, вратата се отваря и в
рамката ѝ, величествено клатушкайки се, застава Велев.

Велев оглежда по отделно всеки от присъстващите и,

¹Жадува.

фъфлейки, командва:

– Мирно-о...!!

Всички спират да говорят и наблюдават Велев, но миг след това се смеят.

А, Велев, присвил очи, лукаво ги наблюдава и лигава усмивка цъфва на лицето му:

– А-аа... – но, видял Завалийски между тях, – усмивката му спада и лицето освирепява: – Ей, чучело – плете език Велев. – Чорбарр!... Искаш ли допълнително – и с относително добра за състоянието му маршова стъпка тръгва към Завалийски и спира пред него: – Виде ли бе, тъпак, че аз знам каквото трябва да знам и мен трябва... да ме... пуснат... да си ида. Аз...тука... работа немам – и посяга към лявото си рамо, но залита и откъсва пагона, после дълго го гледа и посяга към другото си рамо и откъсва и другия пагон. После разкопчава поясока си, слага кепето отгоре и, като сомнамбул, запраща всичко в сандъка за боклук: – Това е!... Свободен съм!... Вече съм свободен!... Чу ли, Завалийски?... Свободен съм!... Аз си тръгвам!... Мене ме чакат приятелите, а ти ще стоиш тука, докато не... научиш кой е левия ти и... кой е десния ти крак. Сено-слама, сено-слама, твойта мама-а... Чао, Завалийски... Ти... за мен... си тъжна хризантема-а... – пее Велев и, клатушкайки се, тръгва към вратата. Но двама негови приятели му препречват пътя, да не излезе и в това си състояние срещне някой от офицерите в коридора. – А-а... – гледа ги с пиянска подозрителност в очите Велев и, бързо дръпнал се назад, хваща маркуча за студената вода, насочва го към тях и вика: – Наза-ад...! Наза-ад...! – и върти маркуча и се кикоти, и вика: – „Аа-а... Ха-ха-хаааа...

В това време двама от взвода на сапъорите, хванали Костов за подмишниците – краката му се огъват – го крепят

надолу по стълбата.

– Трябва да повърне – шепне единият. – Като вода на една глътка изпи цело кило ракия...

– Не му е леко на завалията – шепне другият.

Старшина Лазаров върви към спалното помещение на новобранците-сапъори и, чул приближаващи стъпки и говор откъм стълбите за тавана, се ослушва и тръгва по стълбите нагоре и, стъпил на първата площадка, вижда сапъорите и Костов:

– Какво е станало...

– Болен е и го водим в лечебницата, другарю старшина...

– Какво му е – пита старшината и приближава Костов: – Пуснете го!... Пиян е като...

Двамата пускат Костов и той се свлича надолу. Единият крак на Костов е попаднал под тялото му и той се мъчи да го измъкне, но това му причинява болка и той гледа с омраза старшината, плете език и му се зъби:

– Какво бе, тарикат... Да се биеш ли искаш бе, копеле... Ела бе, копелдак гаден...

А Велев, събудил се на голия нар¹ в ареста, вижда пред себе си надраскана с имена, нечетливи подписи, дати, рисунки... стена и, по извърнал надясно глава: прозорче с решетка. „Ясно!“ – мръщи се Велев и опитва да си спомни нещото, поради което се намира в ареста. По едно време му светва, посяга към лявото си рамо... и си спомня...

– Новобранец ли си? – стряска го дрезгав, но свойски звучащ глас.

Кимнал с глава, Велев поглежда в посока на гласа и очите му срещат любопитен, но пълен с превъзходство проучващ го поглед на мъж с брадясало лице. – Екстра

¹ Легло, сковано от дебели дъски, между насрещни стени.

почваш... Шо направй?

– Реших да го вържа и си скъсах пагоните. Ще ме съдят, нали?... Колко ли ще ми дадат...

– Е защо, бе...

– Напих се...

– „Напих се...” Откачил си. Глей некой ден да не заглобиш у панделата тая гла̀ва що я имаш, че яз пет гòдин вече служим и краю му не видим...

– Колко-о...? – не вярва Велев.

– Е па... пет гòдин че станат. Сефко Магарето седем служи и що стана по-натам... не знам. Уволниа ли го, не го ли уволниа... може и да се срещнем некой ден... Свето не е толко широк, та да не се срещнем – вади от джобче на куртката си поомачкани две цигари и дава едната на Велев. – На! Тука всичко се дèли – и поглежда надясно, където Костов се понадига на нара: – Здравей, арабийо!... Събуди ли се?... Па ти много плямпаш, бе... Цела ноц не можех да зàспим от тебе... все некаква Ценка ти бе у главата... Цигара искаш ли?

Костов го поглежда и мълчи.

Онзи вади от хастара на кепето си клечка кибрит и омачкано драскало, драска и подава на Велев да запали, после, смукнал и той, издухва дима пред себе си: – Яз бех танкист... Екстра бех!... Седиш, возиш се... нема това-онова. Мислех да станем шофьор след казармата... занаят да откачим, ама дека късмет... заяде се един младши сержант... куче и половина, а яз мразим такива и един ден нещо ме придърпà и яз... шлинг!, нахлупих баката със зеленио фасул на главата му. Убаво, ама взеа та ме пратиа у дисциплипо... първио път.

– Къде...

– У дисциплипо.

– „У дисциплипо.” ?

– У дисциплинарната рота. Си ли „късметлия”, че я

помиришеш. Не е цвете. Като излезнàх, ме зачислиа у противовъздушните... ветър и голо поле некъде у Добруджа, а ние пазим празни варели. Да им умрем на... Е – викам си – тука не се трае и една нощ избегàх. Заловя ме и пак у дисципо. Ама яз пак избегàх и те това ме сасипà... Съдя ме и ме вкараа у пандизо. Като излезнàх, ме направя пехотинец... После па у противовъздушните... Ти у какви си?

– Сапър съм.

– Виж сапър не съм бил. После ми казаа, че идем трудовак... да копам – поглежда Велев. – Що ти е?... Кофти ли ти е?... Не ме слушаш нещо – и дръпва от цигарата си: – И яз не бех по малко луд... не ме гледай, че съм толко утепан¹. Тегло, братче... че свикнеш...

Велев смуква от цигарата си и поглежда Костов...

След престоя си в ареста Велев е като нов. Пагоните и поясока му са на местото си. Усмивката му е приветлива, макар и резервирана. Нахално подчертаната му поза на превъзходство над останалите е изчезнала.

Велев се е пристрашил да разкрие своята същност...

Велев бърка в шкафчето си за цигара... Няколко войници от взвода го наблюдават.

– Скърбен... и тъжен си нещо...

Думите казва Евтов.

Евтов е светлокос младеж с открито честно лице и непримирим строг поглед.

Велев се обръща и вира в очите на Евтов... търси подтекст в думите му... и „нещото“ у него отново се пречупва:

– А ти си радостен... и весел „нещо“...

– Войник си от нашия взвод, иначе бих ти... казал... какво

¹Смачкан.

ми е...

И пречупилото се у Велев „нещо” отново слага ръцете му на кръста:

– Например... Казвай, ако не съм войник „от нашия взвод”...

– Има какво да кажа...

– Я си изтрий... сопола, бе...

Влезлият в стаята войник, хваща Велев за рамото:

– Велев!

Велев дръпва рамото си:

– Ти па какво искаш...

– Взводният те вика.

Велев поглежда Евтов и тръгва след войника.

По пътя към канцеларията на взводния командир Велев нервно оправя куртката си и, пристегнал я рязко в кръста, тя щръква като поличка.

В канцеларията на взводния командир:

– Редник Велев се явява по Ваша заповед, другарю командир!

– И пие без моя заповед – казва лейтенант Иванов, а в очите му играят весели пламъчета. – Защо си притегнал така поясока...

– По указание на сержант Цеков, другарю командир...

– Оправи се...

Лейтенант Иванов поглежда Велев и започва да свива пръстите на едната си ръка:

– Пияница... не му се служело... не излиза на физзарядка... зяпа по влака... държи се лошо с другарите си... побойник... бие се в столовата... псува... не изпълнява заповед... подиграва се на началниците си... Галилей-Налей... това-онова... къса пагоните си... клиент на ареста... – лейтенант Иванов гледа ръцете си, после Велев. – Не ми стигат пръстите, Велев... Как ще я караш, Велев... Накъде си се запътил, Велев... Виждаш

ли края на посоката, която си избрал, Велев...

Велев мълчи.

– В затвора – отговаря си лейтенант Иванов. – Директно в затвора!... Съветвам те да размислиш. Сега излез и кажи на другия пияница да влезе.

Велев излиза и дава знак на Костов да влезе в канцеларията на взводния, после бута кепето си нагоре и тръгва към умивалнята да изпуши една цигара...

Велев е в коридора и, видял, че сержант Цеков излиза от канцеларията на взводния, на инат разхлабва поясока си. Но сержант Цеков го вижда и, присвил очи, тръгва към него:

– Я ела... Насам!...

Велев:

– Тъй вярно! Идвам „насам“!

– Разхлаби поясока си...

– Тъй вярно! „Разхлабих поясока си...“

– След мен!

Сержант Цеков и Велев, след него, вървят по коридора. Сержант Цеков влиза в канцеларията на лейтенант Иванов. Велев остава пред вратата и запасва поясока си.

– Стига с тоя поясок, бе-е...! – вика лейтенант Иванов. – Стига!... Аман вече! До гуша ми дойде!... Два месеца ме занимаваш с поясоци!... Ако ми го довлечеш още веднъж, ще тикна и двама ви... в ареста!... Ти...

А Велев, чул казаното от лейтенант Иванов, без да иска и приближаващите стъпки на сержант Цеков към вратата, се дръпва овреме назад.

Като изритана гуменка от канцеларията „излиза“ сержант Цеков...

Сержант Цеков затваря внимателно вратата, поглежда Велев и двамата се гледат, – мерят сили и възможности как и по какъв най-ефективен начин да си „направят мръсно“...

Велев влиза в умивалнята да изпуши „една цигара” и сяда на сандъка с противопожарни принадлежности зад вратата, после опира гръб на стената и дръпва кепето си надолу. Единият му крак е на пода, другият опрян на сандъка.

В умивалнята, безшумен като духче, влиза Завалийски и тръгва към прозореца.

– Ей, чучело?... Чорбар! – подвиква лениво след него Велев, но Завалийски, погълнат от свои си мисли, не го чува. – Ало-о... Зава-лий-ски-и...

Завалийски поглежда към Велев. Очите му са зачервени, а погледа трапен¹:

– Какво...

– Защо си тръгнал към прозореца...

– А накъде да тръгна...

И Велев, прозрял в думите му отчаянието на примирения объркан човек, го пита по друг, – човешкия начин:

– Какво ти е...

– Мъка ми е.

– Забелязах, ама за какво?... Ако е за влака, той ще мине в 4,20...

– За село ми е мъка...

– „За село” – повтаря Велев, който е трето коляно кореняк софиянец и плюва на пода. „Тая па глупост каква ще да е!”

– За нашите ми е мъка... За двора... За кучето... За реката... Реката в нашето село е чиста и бистра, Велев и през лятото се къпем и с ръце ловим риба в нея... Ловим кротушки... мренки, попадийки, писковци²... Писковците ги откриваме по мътилката от песъчинки, която отхвърлят, като се заравят в пясъка на дъното. Писковците имат бодливи израстъци някъде около хрилете и като ги изравяме боцкат, но ние ги

¹Страдалчески.

²Дребна речна риба.

ловим. Кротушките се притаяват до камъните... И по едра риба ловим, като бръкнем в подмолите на по-високите брегове, но понякога измъкваме и водна змия. На брега на реката изравяме кладенче, в което държим уловената риба жива. Кладенче си правим и да пием вода от него. Водата в кладенчето на брега на реката е чиста. В края на кладенчето има вадичка, по която изтича мътилката от него. На брега на реката бащите ни издълбават два-три метра широки корита, в които майките ни топят гръсте. Гръстете, като покиснат в затоплената от слънцето вода, омекват и, като ги пообработят, правят въженца.. Много мразя да бера джанки. Ошавкините¹ и сините сливи берем за ракия. Ошавкините са много сладки и от тях се прави най-хубавата ракия в село... Есен па, като узрее царевицата, си правим сандали от листата на мамулите... Майките ни пък плетат рогозки от листата им... И гъби в гората берем... Много ми е хубаво на село, Велев... Тук всички ми се присмиват и все по мен викат...

– Не викат „все“ по теб – прекъсва го Велев, – и по мен викат. Не се изкарвай най-големия мъченик!... Ти както си започнал и светец ще се изкараш още малко... Ела насам...

– Знам, Велев, че и по теб викат, но ти най-много ме нападаш...

– Не те нападам, Завалийски... Мразя те!... Понякога толкова много те мразя, та не мога и да те гледам, защото си алчен, защото само катинара на куфара си гледаш, защото клеветиш, защото си гащник, защото си непохватен, защото си смотан, защото не можеш да маршируваш, защото си кръшкач и защото, защото... Затова! – Велев става, прави няколко крачки и пак сяда.

– Верно, че съм „непохватен“ – притреперва гласа на

¹ Вид по-дребна синя слива.

Завалийски и извива глава да избърше сълзите си – и не съм като другите... а не се и сещам какво да правя, за да съм като тях...

Нещо топло трепва в гърдите на Велев и той не само поглежда, но и се вглежда в Завалийски, защото е истина, колкото и необяснима да е тя, че те двамата, единствени от взвода, макар и различно, не могат да се приобщат към другарите си и първото нещо, което му хрумва, като изява на топлото чувство, което го е завладяло, е да му предложи цигара:

– Запали. Ще ти пооекне.

– Не пуша – отговаря някак виновно Завалийски и поглежда с благодарност, но и безпомощни детски очи, към Велев.

Някаква надежда е трепнала у Завалийски, цената, на която само той знае.

– Така ли?... Защо... Ти всъщност какво очакваш от живота... Завалийски поглежда Велев и вдига рамене.

Сержант Цеков влиза в умивалнята и разговора между двамата секва:

– Много е задимено. Защо не отваряте прозореца...

Първият от двата учебни часа по строева подготовка е свършил... взводът се е пръснал на плаца по отделно и Костов, решил да се възползва от почивката, тръгва към взводния командир:

– Другарю командир! Трябва за един ден да отскоча до село. Писмо имам. Крайно наложително е!...

– Марш на плаца! – командва лейтенант Иванов. – Ще те пусна като почнете да варите ракията... Бегай! Сега!

– Слушам!

Лейтенант Иванов спира Костов и, смеейки се, шеговито го пита:

– Костов, верно ли е, че си изпил, като вода, на една глътка, цело кило ракия...

– Верно, другарю командир – отговаря Костов и гледа лейтенант Иванов с потъмнели от мъка очи.

– От кой край си?

– От видинския, другарю командир – отговаря Костов и продължава да стои.

– Юнак. Свободен си. Бегай...

В спалното помещение жужи... Около сержант Цеков и двама младши сержанти са се насъбрали войници.

Сержант Цеков: – Веригата...

– Каква верига – пита един от войниците.

Сержант Цеков:

– Новият взводен.

– Що, лейтенант Иванов къде отива? – питат всички в един глас.

– Местят го – казва един от младшите сержанти.

Сержант Цеков тръгва към вратата и някои от войниците, сред които е и Костов, тръгват с него и, отново наобиколили го в коридора, разпитват за новия взводен.

– Строг е – важничи сержант Цеков. – Беше ми ротен в школата...

– Гони ли много, другарю сержант? – пита един от войниците.

– Гони...

По коридора се задава старшина Лазаров. .. Питанията спират. Войниците застават мирно.

А старшина Лазаров, видял Костов между войниците, се усмихва и отминава.

След старшина Лазаров в коридора се появява Велев и, чул, че сержант Цеков говори за новия взводен, приближава

да чуе нещо повече, защото новината за новия взводен го радва.

- ...много гони и е строг – продължава сержант Цеков.
- А как изглежда, другарю сержант...

„Веригата“!

Мургав офицер с остър поглед, тесен нос, волеви устни... върху скулесто лице. Козирката на фуражката е ниско на челото.

– Взвод...! Аз съм Вашият взводен! – гласът е спокоен. Очите изпитателно опипват редиците. – Взвод...! Зад менн... в две редици... Строй се! – обръща се надясно и вдига хоризонтално ръце.

Десният фланг¹ повежда и... с трополене, тежко дишане, дрънчене на лопатки, ножове, карабини... редиците се подравняват.

– Взвод...! Зад менн... в две редици... Строй се! – обръща се надясно и вдига хоризонтално ръце.

И десният фланг отново повежда редиците...

Командите следват една след друга, пот се стича по лицата на войниците и те се споглеждат:

... „Е тоя! вече ни обра здравето...“

... „Тоя па откъде го изровя...“

Но „Веригата“ (старши лейтенантът Колев) ги наблюдава – очите му се смеят, – мускул не трепва на лицето му и внимателно преценява строевата им подготовка. Войниците дишат тежко, но го гледат с готовност и опитват да предугадят накъде ще се обърне и кой флаг ще поведе.

Видно е, че „Веригата“ ги държи психологически добре.

А „Веригата“, подразбрал това, се бави...

Но в очакване на нова команда и напук на всичко,

¹Дясната страна на строй.

напрежението спада, защото зад гърба на взвода, покрай телената ограда на казармения двор, се задава пътническия влак и вниманието на войниците се отклонява...

А старши лейтенант Колев, вярно уловил психологическия момент, командва:

– Мирно! – редиците се изпъват – Кръ-гом...! Ат... два-а... Свободно! Гледай влака!

А Велев, чул заповедта на „Веригата“, не може да повярва и за първи път, откакто е в казармата, не гледа влака, а извива врат назад и с полуучудена благодарна усмивка, гледа новия си взводен.

Старши лейтенант Колев сваля фуражката, отрива потта от челото, слага фуражката, поглежда след отминаващия влак и плесва ръце:

– Взвоод...! Кръгоом!

Взводът се обръща. В очите на войниците: готовност и благодарност.

„Веригата“ оголва зъби в усмивка:

– Зад менн... в две редици-и... Строй се! – и се обръща наляво.

И левият фланг се юрва наляво...

След приключването на занятието на плаца, новобранците от взвода на сапъорите забърсват оръжието си на станоците¹ в коридора пред спалното помещение и коментират новия си взводен.

Един бута с рамо Велев:

– А?...

... ?...

– Как ти се вижда...

– Какво „Как ти се вижда“...

¹Стоянки.

- Новия взводен.
- Как да ми „се вижда” новия взводен”... Бегай, че ми пречиш...

На следващия ден старши лейтенант Колев вижда на бюрото си в канцеларията лист от тетрадка с нещо написано на него и чете: „Малкото внимание печели големи приятели.”

Старши лейтенант Колев излиза в коридора и казва на дежурния да намери сержант Цеков и му каже да се яви при него.

Сержант Цеков влиза в канцеларията на взводния:

– Другарю командир! Сержант Цеков се явява по Ваша заповед.

- Донеси тетрадките по тактика. Водят си записки, нали?
- Тъй вярно, другарю старши лейтенант! „Водят си записки.”
- Чакам.

Старши лейтенант Колев е на бюрото си в канцеларията. От двете му страни тетрадки. Листа от тетрадка е пред него. Старши лейтенант Колев прелиства всяка тетрадка и сравнява с почерка върху листа. Търси автора. По едно време застоява на една от тетрадките и дълго сравнява, после тежко се обляга назад и затваря тетрадката.

Тетрадката е на Велев. Предната и задната корици са надраскани с рисунки...

Старши лейтенант Колев стои в полутъмната част на коридора и наблюдава новобранците-сапъори, които са на станочите и почистват оръжието си... и това което му прави впечатление е, че Велев се откроява от другарите си във взвода, не само с абсолютната си самоувереност,

но и с особения начин, по който се навежда над станокa.

В момента Велев демонстрира умениято си да разглоби и сглоби лека картечница за възможното най-кратко време. До него Завалийски също разглобява и сглобява лека картечница и най-впечатляващото е, че той не отстъпва по бързина и сръчност на Велев. Завалийски дори е толкова уверен в умениято си, че предлага да му се вържат очите, но Велев го потупва покровителствено по рамото и той, гледайки го предано в очите, се отказва. Явно е, че Велев е Бог за него...

И друго вижда старши лейтенант Колев, а то е, че Велев „обяснява“ настойчиво с ръце, без да се аргументира...

В „Димитровската стая“, пред новобранците-сапъори, старши лейтенант Колев говори за руския пълководец генерал Суворов...

Велев, подпрял глава с ръце, внимателно го слуша.

Завалийски слуша, но и юнашки се бори с дрямката и а!, а да заспи... гласа на старши лейтенант Колев му се губи и отдалечава, клепачите му натежават и бавно притварят и... главата клюмва...

Старши лейтенант Колев, случайно спрял поглед на клюмналата глава на Завалийски, довършва изречението си и мълчи.

Завалийски продължава да спи.

Топлината в помещението явно си е казала думата и „Веригата“ вижда, че и други четирима спят.

А в очакване, старши лейтенант Колев да продължи, останалите войници са съсредоточили погледи в него... Но „Веригата“ вместо да продължи вдига високо ръка:

– Внимавай!... Всички, които ме чуват да останат на местата си... така както са!... Стани-и...!

Завалийски и другите четирима стават.

Останалите се смеят.

Старши лейтенант Колев:

– Редник Завалийски!

– Аз редника Завалийски, другарю командир!

– За какво говорих аз! този час, редник Завалийски?

Завалийски мълчи и слухти, очаква да му се подсказе, но чува отделни срички: „...оров“, „...воров“, „...оров“... и мълчи, а, чул зад гърба си Велев да казва: „за другаря Григоров... Григоров...“, уверено отговаря:

– „Този час“, другарю командир, Вие говорихте за другаря Григоров.

Неудържим смях...

Старши лейтенант Колев сочи зад Завалийски:

– Вие там!

– Аз редник Велев, другарю командир!

Старши лейтенант Колев гледа миг-два Велев и отсича:

– Ще кажете Вие! за какво говорих „този час“, редник Велев!

И Велев започва като „скоропоговорка“:

– „Този час“ Вие говорихте за генерал Суворов, другарю командир, за един от най-великите руски пълководци, за един от основоположниците на напредничавото имперско руско военно изкуство в общ смисъл, който заедно с други деятели на руската армия е разработил нови прийоми в тактиката за водене на боя, които да отговарят на качествата на руската войска и най-пълното използване на боевите възможности на въоръжението...

Старши лейтенант Колев слуша Велев и, в един момент, рязко го прекъсва:

– Сядайте, Велев! Допуска се подсказване, ако трябва да се подсети някой – и към Завалийски: – Завалийски, повторете!

... ?

– Повторете това, което каза Велев! – доуточнява „Веригата”.
Завалийски, който не се е вслушвал в това, което говори Велев, а се е възхищавал как свободно и хубаво говори, мълчи...

– Питам Ви: „Кой е Суворов!”

Завалийски е смутен и от чуждото име и припряно, но тихо, пита този до него:

– Кой е тоя, бе...

– Пъл...ко...водец – шепне Рогелов.

– Велик под...пол...ковник – шепне Младен.

Завалийски:

– Той е бил велик подполковник, другарю командир!

– Пълководец бе, смотаняк! – гневи се Рогелов.

Старши лейтенант Колев успява да сдържи смеха си...

След лекцията на старши лейтенант Колев за руския пълководец генерал Суворов, войници от взвода на сапъорите са наобиколили Завалийски и един от тях го пита:

– А бе, Завалийски, „Веригата” като каза: ”Стани-и...” и ти като станà, защо се учудì като ни виде?...

– А, бе „Веригата” като заговорì и яз съм се унесъл и ми се причуа хлопки и видèх стадо òвце да се спуска по баиро... там при дъбетè... до герена¹... играх си с кучетата... и после видèх мама да седи пред мене, а аз кусам с големата лъжица пържени яйца от разлатиа тиган², а мама ми дума: „Яж, чедо, яж!... Да ти е благо!”

– Какъв войник е Велев, другарю сержант?

„Веригата” е в канцеларията, а пред него стои сержант Цеков.

¹Ниско възвишение край река.

²Дълбока малка тава с две дръжки.

– Най-разпасания във взвода, другарю командир! – шепне му приведен сержант Цеков.

„Веригата” се дръпва гнусливо назад:

– Защо шепнеш?... Не можеш ли да говориш открито, сержант?... Това да не се повтори! Излез!... Марш навън! – и останал сам: – Шепне ми като доносник...

Посивял от яд, сержант Цеков излиза от канцеларията на „Веригата” и по някаква случайност вижда Велев, който нехайно бръкнал в джобовете на клина си, разговаря с двама в коридора...

– Велев! – вика още отдалече сержант Цеков. – Ръцете защо са в джобовете ти?... Да не премръзнат ли те е страх?... Два дни със зашита джобове!

– Слушам, другарю сержант! „Два дни със зашита джобове!” – отговаря Велев, но умира от яд, че не внимава и отново дава повод на сержанта да се заяде с него...

И така както е ядосан повече на себе си, отколкото на сержант Цеков, Велев тръгва към шкафа с оръжия, пред който Корчев, сдърпал се със Завалийски за нещо, му зашива шамар. Завалийски посяга към лицето си, но продължава да държи вероятната спорна лопатка.

Велев ускорява крачки и хваща Корчев за врата:

– Та ти си бил голем курназ¹ бе!... Ама... ти... какъв шамар... само му заши... бе!... Ама ти... не се траеш... бе...

– Лопатката е моя – оправдава се Корчев.

– Добре. Сега ще зашиеш и джобовете на клина ми, защото сержант Цеков ми заповяда два дена да ходя с зашита джобове като тюлен.

¹ Куражлия, ербап.

Прав до прозореца в спалното помещение, Велев чете вестник, а Корчев зашива джобовете на клина му.

В края на ноември пада първият сняг и Велев, облегат на черчевето на отворения прозорец, наблюдава старшина Лазаров, който, сгушил врат и привел глава срещу вятъра, върви през двора на поделението.

В коридора става шумно и Велев, извил назад глава, вижда, че на таблото върху отсрещната стена окачват взводния стенвестник „ЩИК“.

Велев затваря прозореца и тръгва към стенвестника.

На стенвестника има: три карикатури:

На първата: Велев закичен с баки, черпаци, метли, кофи, лопати, парцали... Отдолу: Още може. Отгоре: Шампион по непоряд.

На втората: Костов с безгрижно накривено кепе и стърчаща от джоба на клина му огромна бутилка с надпис: „Ракишор“.

На третата: Опулил очи и изкривил назад крака, Завалийски рапортува:

– Ааас, редника Завалийски!

По отделения, взводът е пръснат около гимнастическите уреди на заснежения плац. Войниците са по ризи. Горните им дрехи са скатани на купчинки встрани.

Докато чака реда си на успоредката, Велев губи търпение и по едно време се навежда, свива снежна топка, подхвърля я нагоре и майсторски я прасва с десния си крак.

В това време на лоста „голямо тегло тегли“ Завалийски. Свърхусилията му да направи „коремното“ са безуспешни.

– Хайде, де... – тика го нагоре, издул вратни жили, сержант Цеков, но Завалийски се е отпуснал и „лежи“ в ръцете му като бебе. – Хайде още малко, де... – плете крака сержанта. – Ха напъни се, де...

– Не мога, другарю сержант – проплаква Завалийски и лежи в ръцете на сержанта.

Сержант Цеков отдръпва ръцете си и Завалийски увисва на лоста...

Сержант Цеков минава пред Завалийски:

– А има ли нещо, което можеш бе, Завалийски...

– Всич... Мога... най-различни неща... – и виси на лоста.

– Например... Какво?... Давай!

– Много неща... Мога да сглобя... Мога да разглобя... Мога да чопля нещо... Мога...

– ...да ям... – подава сержант Цеков.

– Аз...

Но снежна топка плясва Завалийски по устата – той изпуска лоста и огромното му туловище се свлича в снега.

Завалийски лежи на земята в снега и гледа сержант Цеков, а в очите му: срам и мъка.

И сержант Цеков гледа Завалийски с мъка, но и с ненавист...

В канцеларията на взводния командир:

– Другарю командир, редник Велев се явява по Ваша заповед.

Старши лейтенант Колев гледа известно време Велев, после затваря книгата пред себе си и се обляга назад.

– Свободно, Велев.

Велев отпуска крак.

– Исках да Ви питам нещо, затова Ви повиках.

– Слушам, другарю командир! – очите на Велев греят с весели пламъчета.

– Тази сутрин някой е хвърлил снежна топка и топката е ударила редник Завалийски по лицето. Да знаете... случайно... кой може да е хвърлил снежната топка...

– Аз... – отговаря с глух глас Велев. В очите му няма весели пламъчета.

„Веригата” дръпва от цигарата си, гледа Велев и мълчи.
– Свободен сте, Велев! – казва след малко „Веригата” и се понамества на стола си, после отваря книгата и чете.

Велев стои, гледа „Веригата” и мисли...

Като истински честолобец, Велев би предпочел наказание – морален квит; „пито платено” за стореното от него, но командирът му е преценил, че моралното измерение на постъпката му е толкова нищожно, че не си заслужава да бъде наказан.

– Свободен сте, Велев! Вървете! – казва „Веригата”, без да го погледне и продължава да чете.

Но Велев стои, не тръгва.

По едно време, набрал смелост, Велев вдига ръка:

– Другарю командир, разрешете да излеза.

– Разрешавам...

Велев прави две мъчителни крачки към вратата и решително се обръща назад:

– Разрешете да кажа нещо, другарю командир.

– Разрешавам. Кажете...

Но Велев мълчи.

Старши лейтенант Колев гледа Велев известно време, после взима книга от етажерката зад себе си и изважда листчето, което бе намерил на бюрото си:

– Това листче ми оставихте на бюрото Вие...?

– Тъй вярно! Аз, другарю командир!

– Хубава мисъл. Прочели сте я някъде...

– Да.

– Къде?

– Другарю командир, като я пишех, не си спомних откъде я знам и сложих кавички, да е ясно, че е мисъл на мъдър човек.

– „Малкото внимание печели големи приятели.” – чете старши лейтенант Колев и слага листчето обратно в книгата.

А Велев, окуражен от добрите думи на командира си, пристъпва напред и го пита:

– Вие как разбрахте, че аз съм го написал и оставил на бюрото Ви, другарю командир?

Старши лейтенант Колев поглежда Велев и Велев се дръпва назад и застава така както трябва да стои всеки войник пред взводния си командир. А старши лейтенант Колев, забелязал това, се обляга назад и на лицето му се появява странна усмивка.

– Разрешете да кажа нещо, другарю командир...

– Разрешавам...

– Всички мислят, че аз съм подвел нарочно Завалийски... Не е съвсем точно така.

– Как е?

– Така ли мислите и Вие, другарю командир...

– Защо мразите Завалийски, Велев?

Психологическата игра прави своя завой и старши лейтенант Колев е на път да затвори кръга.

– Аз не съм високомерен или надменен, за да го мразя, другарю командир!... Аз не го мразя, симпатичен ми е даже, но не го изтрайвам понякога. Вчера в умивалнята си говорихме за някои неща...

– Той е във възторг от теб. А в „Димитровската стая”...

– Шегичка... беше...

– А на лоста...

– Вери-га-та-а... Спазвай веригата-а... – вика старши лейтенант Колев.

И помен няма от онзи спокоен и внимателен човек, който говори тихо.

Взводът на новобранците сапъори изпълнява упражнение от програмата за придвижване на отделението в настъпателен бой и „Веригата” върви неотстъпно със взвода. Вихрушка

от снежен пращец остава след него.

Велев, сигурна фигура в средата на отделението, грабва леката картечница, тича приведен и на линията на този отляво, се хвърля по корем и изчезва в облак от снежен пращец. След него тръгва този отдясно, после този до него... и пак отначало: първият... вторият... третият... Отделението се придвижва като валяк напред. Изцяло погълнат от това, което става пред него, прецизният поглед на старши лейтенант Колев шари от боец на боец и неговият нерв се предава и на бойците...

Тази негова изключителна възискателност при изпълнение на това упражнение е вероятната причина за своеобразния му прякор...

– Вери-га-та-а...! – вика старши лейтенант Колев. – Завалийски! Чувате ли Вие... Там ли е местото Ви, Завалийски...

И Завалийски, с непохватни и резки движения, тромаво прелазва и се изравнява, но, „икономисал“ малко от тичането, се „приземява“ по-назад.

Велев лежи в снега, от лицето му се вдига пара и, докато изчаква да му дойде реда, обърнал глава към Завалийски, го гледа с неприязън.

Зачервени и топли са лицата и на останалите бойци.

След малко с викове „ура“ тичат тези на другия фланг и „Веригата“, вече там, тича с тях...

Упражнението е приключило и взводът се построява във фронт.

Овъргалини в сняг, бойците подравняват редиците и с „пушки при нозе“ очакват „Веригата“, който върви към тях.

Сержант Цеков командва:

– Възв-од... Мирно!

Редиците се изпъват.

– Гледай по фронта... По фронта гледай, когато имаш

команда „Мирно!“... Чувате ли Вие, Завалийски? На Вас говорят! – вика отдалече „Веригата“ и газии дълбокия сняг.

Завалийски е във втората редица и върти глава. Не знае накъде да гледа.

– Завалийски!!

– Асс, другарю командир!

– Знаете ли Вие какво значи „да гледаш по фронта“?...

– Това значи...

– Какво „значи“?

– Това значи...

– Какво?... Накъде?...

– Това значи... да гледам в тила на другаря си...

Гръмогласен смях люшва редиците в строя...

– Кой е дал „Свободно!“ – вика „Веригата“. Очите му хвърлят искри.

Смехът секва.

– Велев!

– Аз, другарю командир!

– След занятието обяснете на редник Завалийски какво значи да гледа по фронта при команда „Мирно!“!

– Слушам!

„Веригата“ крачи пред строения взвод и оглежда редиците.

Десетки войнишки очи го следват...

– За... среща-а... – започва сержант Цеков.

– Остави!

„Веригата“ спира по средата на строя и отново и внимателно оглежда редиците:

– Здравейте, бойци!

Шумно поемане на въздух и:

– Здравве жела-ем, другарю командир!

– Здравейте, бойци!

– Здравве желаем, другарю командир!

– Добре.

– Служим на Народната република!
„Веригата” към командващия взвода:

– Свободно...

Завалийски отпуска крак.

– Някой да Ви е дал „Свободно” на Вас, Завалийски!? – кресва „Веригата” – Докога ще се учим с теб бе, момче?... Излез пред строя!

Тромаво и клатушкайки се, Завалийски излиза пред строя.

Неудържим смях раздвижва редиците, защото Завалийски е в окаян вѐншен вид:

Гета¹ има само на едната обувка. На другата обувка гетата виси на едно телено копче. Токата на поясока е някъде към левия хълбок. Едната паласка² стърчи на гърба. Лопатката е отпред. На шинела са закопчани само някои копчета...

„Веригата” гледа Завалийски и пита:

– Кой е отделѐнният му командир?

– Аз! – обажда се младши сержант.

– Като гледате редник Завалийски, внимавайте какво ще ми отговорите на следния въпрос: Това войник ли е!? – и сочи

Завалийски.

Снегът, полепнал по дървената част на пушката, се топи под прѐстите на Завалийски и стича по ложата³ надолу...

Младши сержантът мълчи.

„Веригата”:

– Ако питате мен, това не е войник, а някой... **б а ш и б о з у к**⁴ – и към Завалийски: – Приведи се в ред. Веднага!

¹Непромокаем плат, който предпазва обувката от сняг.

²Чанта за патрони.

³Дървена част на пушка, в която се поставят цевта или ножа.

⁴Нередовна войска в Отоманската империя: помаци, черкези, цигани; единак войник-мюсюлманин.

Заседание на ръководството на ДКМС¹.

Войниците са на пейки пред масата.

Прав зад масата говори редник Евтов:

– Другари!... Събираме се за втори път, затова ние трябва да хвърлим всички сили и всички усилия и да преодолеем... така да се каже...

– Свали кепето, бе! – провиква се някой.

– ...слабости на отделни наши другари. За тяхната всеотранна подготовка освен командването отговорност носим и ние като тяхно ръководство. Не може нашият взвод, който се бори за образцова дисциплина да се представя с башибозуци като Велев, например, както се изрази другаря старши лейтенант Колев и освен това...

– „и освен това“... Няма такова нещо!... ”и освен това“... Си измисляш! – обажда се Рогелов, който, поизлегнал се на стола, гледа някъде надолу...

– Завалийски, Завалийски – обаждат се някои.

– Правилно. Сбърках. За Завалийски ставаше дума. Велев има други трески за дялане. Но за него после. И така. аз исках да кажа, че на изоставащите другари трябва да се помогне. На това мнение е и другаря...

– А ти?... Ти! на какво мнение си – пита Рогелов.

– ...че трябва да се помогне, разбира се.

– Как? – пита Рогелов.

– С масажи – подхвърля Младен. – Явно е, че карикатурите не помагат...

Шум в стаята.

Евтов вдига ръка:

– Тишина, другари. Не бързайте. Ще ви кажа.

– Ама хайде по-бързо, де... че... немам време. Минаха десет минути, а ти още не си поел дъх да кажеш най-важното! –

¹Димитровски комунистически младежки съюз.

подканва го с упрек и досада в гласа Рогелов.

Евтов губи самообладание:

– Рогелов! Както изглежда, ще се наложи да разгледаме и твоето положение...

– ...а после и твоето „Какво ме гледаш“ – върти заканително глава Рогелов.

– А, бе... я... стига сте се заяждали... па вие... двамата, бе... – „надига“ глава Младен. – Не сме се събрали вас! да слушаме!... Евтов!, докладвай по същество и толкова!

Евтов чука по масата с молив:

– Другари!... Въпросът е следният: Към всеки от изоставящите другари във взвода ще прикрепим по един от нас и задачата му ще бъде да оказва помощ на другаря си във всяко отношение...

– Към мен кого ще прикрепите? – прекъсва го Рогелов. – Айде, бе... че имам тренировка.

– Завалийски – обаждат се едновременно двама.

– Не го искам!

– Нема „Не го искам!“, Рогелов! Това е задача – гледа го и върти глава Евтов.

– Вземи го ти, щом „е задача“. Така ще дадеш пример...

– Аз ще взема Костов – намесва се Евтов.

– Не! Ти ще вземеш Завалийски. Костов ще взема аз, въпреки, че Костов нема защо да бъде „взема“. Костов може всички ни да удари в земята, но е инат и мързел...

– Аз нема да взема Завалийски! А ти не забравяй, че си на събрание!

– На заседание съм! Ти ще вземеш Завалийски!

– Нема да го взема! Какво ми го тикаш под носа все твоя Завалийски...

– Оп-паа... – Рогелов става. – Откъде накъде пък мой бе, Евтов?... Да не ми е роднина... случайно...

– Не се карайте, бе, ще го дадем на Велев. Той поне ще

го научи да марширува...

– Не може на Велев!

– Защо да „не може“?

– Велев е келеш.

– Тоа па другар – обажда се Младен. – Гледай го па тоа другар какво говори... Келеш бил Велев. Ти знаеш ли кой е баща му на Велев, бе, ей?

– Баща му на Велев може и да не знам „кой е“, но знам кой е Велев!

– Е кой е Велев? – пита вече много отегчен Рогелов.

– Най-разпасаният войник във взвода! Това е твоят Велев. Верно ли е?... Верно е!... Какво тогава...

– Айде и тоя мой... – смее се Рогелов.

– Ще се поправи.

– На върба!

– Верно-о...

– А Завалийски?...

– Тихо-о...! – удря по масата Евтов. – Заседание ли е това или пазарище!... Работа ли сме се събрали да вършим или... какво?

– Я не удряй по масата – озъбва му се Рогелов. – Ще вземаш Завалийски ти и... нема да се караме!

– Нема да го взема!

– Ще го вземеш!

– Нема!

– Стига – вдига ръце, вбесен от безсмислената разправия, Корчев, – ще питаме взводния...

Зимна нощ.

Към телената ограда на поделението върви запасана в дълъг войнишки шинел висока фигура и внимателно стъпва в дълбоките следи, които са останали в дебелината снежна покривка, преди това. Пред оградата спира и се оглежда,

после минава през дупка в тела и продължава към сградата със спални помещения.

Костов?!

В спалното помещение на бойците-сапъори някои от бойците вече похъркват и Велев, който не може да заспи и се върти в леглото, дърпа одеялото на Завалийски да го събуди.

Завалийски се понадига от леглото да види кой го буди и вижда, че Велев го гледа.

Велев:

– Та какво значеше: „Гледай по фронта!“ при команда „Мирно!“?

– „Гледай по фронта!“ при команда: „Мирно!“ – повтаря и се замисля Завалийски: – Това значи... Това значеше... Погледът да е отправен право напред в пространството... и да бъде прикован в една точка...

– Така. От сън да те бутнат, да знаеш. Заспивай! – и се обръща на другата си страна, но, сетил се за друго нещо, отново го бута: – Завалийски...

– А...

– Аз съм ти помощник отделъонен или... ангел-хранител. Така ли е?

– Тъй-вярно... – Завалийски е доволен, че Велев му е наставник и се смее.

– Утре ще ми лъснеш чепиците¹.

– Дадено бе, Велев, само това да искаш...

– Ама нема да плюнчиш по тях.

– Как ще плюнча, бе... Ти чуваш ли се какво говориш... Нема да се излагаме я... Джам ще ги направя... ще видиш...

– А да видим...

¹Обувките.

– И ще ги направя да скърцат...
– Ха, па ти... Как така ще „скърцат“... Ти ми обра акъла вече...
– Моя си работа. Ти само кажи дали искаш... или не искаш...
– Кажи как?
– Има си майсторлък, ще видиш като заскърцат...
– Казвай, де!
– Ще видиш.
– Брей!... Я го виж ти него...
– Ей?! – обажда се, изникналият, изпод леглата им, по долно бельо младши сержант и гледа нагоре: – Вие там горе... Пак Вие...
Велев и Завалийски се вмъкват под одеялата си и „похъркват“..

Костов отваря вратата на спалното помещение и, стъпвайки на пръсти, тръгва към леглото си, а младши сержантът под леглото на Велев не е заспал и го наблюдава.

И Велев и Завалийски го наблюдават и, като го виждат как пристъпва, се побутват един-друг:
... „Тоя си мисли, че всички са заспали.“

В „Димитровската стая“.

На един от първите чинове пред географката карта на България седят Велев и Завалийски.

Велев:

– Видях, че ще имаме час по Топография и реших... нагледно да ти обясня някои неща. Ти ми каза, че не си виждал географска карта и затова сега ще се учим с тебе, но най-напред ще запомниш, че всичко на картата е така оцветено, горе-долу, както е в природата... с естествения си цвят. Глей сега... Това тук, например, е река. Виж! – Велев проследява с пръст коритото на някаква река, но Завалийски

гледа през прозореца и Велев го бутва с лакът: – Ти гледаш ли какво ти показвам!?

– Гледам бе, Велев... Къде?

– Тука – Велев отново проследява коритото на реката и поглежда Завалийски, но той отново гледа през прозореца и Велев отново забучва пръст, но напосоки, в картата: – Това тука... е трън. Ти виждал ли си трън...

– Виждал съм бе, Велев, как да не съм виждал...

– Това тука не е трън, а на братовчед ти... баба му! – прекъсва го Велев. – Знаеш ли какво е?

Завалийски гледа пръста на Велев, после поглежда и него:

– Не. Какво е?

– На баба ти... трънката !... Е това е!... Къде гледаш бе, теле такова или искаш само по теб да викат и... ти се присмиват.

– Не искам бе, Велев, как ще искам такова нещо. Живота ми е омръзнал вече... Не се сърди! Ще внимавам... Айде бе, Велев моля ти се... Айде, моля ти се...

– Добре, щом казваш, че ще внимаваш... Това, което ти показвах е река. Оцветена е в синьо. Водата, като я погледнеш отдалече, е синя, нали? – Завалийски кима с глава. – Е затова. Това тука всичкото са планини – вижда се само пръста на Велев. – Оцветени са в кафяво. Виждал си кафяви скали, нали? – и Завалийски клати енергично глава, виждал е кафяви скали. – Така. И колкото са по-високи – сочи по-тъмнокафявото оцветяване – са все по кафяви. Това са долини. Оцветени са в зелено. Тревата е зелена, нали?... Земята около реките е влажна и затова там се седи пипер, маруля... Това само да запомниш, засега ти стига. Показах ти някои неща, а и ти видя, нали?...

– Видях бе, Велев, така е.

– И като те пита командира, няма какво да се запъваш, а отговаряш веднага. Аз съм до теб.

Бойците от взвода на сапъорите са пуснати в градска отпуска и са се пръснали из центъра на градчето...

Велев и Завалийски вървят един до друг. Обувките на Велев лъщят. Ръбовете на панталоните и на двамата са идеални. Душмански опнатата фуражка на Завалийски прилича на барабанче.

– А бе, Велев, що за човек е „Веригата“?...Мисля, мисля и не мога да си обясня как така той ме пусна в градска отпуска днеска мене...

– Не се чуди, а глей къде стъпваш. (Завалийски е стъпил в локвичка и опръскал обувките на Велев.) Ти какво не му разбираш на „Веригата“?... „Веригата“ е мъж и половина и щом е обещал, ще го направи!... Дал е офицерска дума и го прави!... Това е офицер, бе... как я мислиш ти тая, бе...

– Не това. Не разбирам защо казва вие и аз мисля, че се обръща към всички, а после сочи мене и мен наказва. „Подгони ли службата някого, ще има „да тича пред влака““. Така е то!... Виж с Иванов... се разбирахме...

– Това е учтива форма, бе...

Но Завалийски ококорва очи и спира да върви:

– Айде па „учтива форма“ било?!... Ама па „учтива форма“...

– Учтива. Ти не ги разбираш тия работи...

– Така ли! А ти като „ги разбираш“, кво... Не се сърди, Велев, ама като те гледам... та те теб те гонят повече и от мене, а на теб всичко ти е ясно. Нема нещо, което да не ти е ясно, а си закъсал, братче, повече и от мене... Закъсал си, братче, като „Марко на Косово полє“...

– Не е твоя работа!

– Знаех си, че ще се разсърдиш...

– Зарежи това, а ми кажи какво значеше: „Гледай по фронта!“ при команда: „Мирно!“...

Велев и Завалийски ядат сладолед на масичка пред

сладкарницата на градчето. Завалийски отмества чашата си със сладолед и втренчва поглед във Велев:

– Велев, бе, аз имам ли войнски добродетели?

– Какво да имаш? (Велев е изненадан от въпроса на Завалийски и на свой ред втренчва поглед в него.) Това па какво е...

– Прочетох го... в едно списание...

– Ооо...! Ама ти знаеш да четеш... Ама ти познаваш буквите ли, бе...

– Велев, ти се заяждаш, защото не знаеш какви книги съм чел... Прочетох го, но нямаше обяснение, а пишеше, че всички войници от Българската Народна Армия трябва да имат войнски добродетели. Това означава, че и аз трябва да ги имам, а като не обясняват какво е, не знам и какво трябва да имам и затова те питам теб, защото ти всичко знаеш и ще ми кажеш...

И Велев започва да се чеше по брадата:

– Ами войнска добродетел е, например... Е това момиче там, – русокосото, виждаш ли го?...

– Да.

– Аз съм по тъмнокосите. Та „войнска добродетел” е, например, да отидеш при него и така майсторски да му завъртиш акъла, че още следващата неделя, да ти дойде на свиждане... и ти да се перчиш... Те това е то войнска добродетел!

– А не е ли по-добре, да му направя някаква услуга, но, без да трябва да приказвам и то да остане благодарно и затова да ме потърси на портала...

– ...и ти донесе жълта дюля... или, ако предпочиташ, пълни чушки с яйца и сирене...

– „Предпочитам.” Но за мен е важно да дойде.

– Не, Завалийски, не! Хиляди пъти „Не!” Не става така! Почакай да ти покажа как става, а после опитай... ти и, ако

искаш с пълна мрежа... с чушки за пълнене...

И още не изрекъл всичко, Велев напето приближава момичетата, които като го виждат, че върви към тях недоверчиво го поглеждат, но и любопитно оглеждат, а Велев козирува и говори, говори – не престава да говори и ето, че те, развеселени от това, което чуват, започват да го гледат благосклонно и с интерес...

А Завалийски гледа Велев и се плеска по челото:

... „Леле как ги прави само тоя Велев, бе... Леле как ги прави, бе... Е край!... Край! Цар е Велев!”

Костов е на автостанцията в градчето, край което е разположено поделението и, стъпил на най-долното стъпало на междуградски автобус, изчаква да бъде проверен билета му. И, влязъл в автобуса, поглежда за военен патрул¹, сваля фуражката си и сяда, но, не известно защо се разколебава, става и изскача навън.

Шофьорът гледа след изсочилия навън войник и изчаква, но след малко затваря вратата и бавно потегля.

Костов гледа известно време след потеглилия автобус и тръгва към центъра на градчето.

Костов решително натиска звънеца на къщата, в която живее семейството на старши лейтенант Колев, изпъва шинела, проверява положението на ножа, ръбовете на панталона върху обувките си...

Вратата отваря красива млада жена.

Костов е впечатлен от красотата на жената и за миг онемява, но и бързо осъзнава и представя:

– Редник Костов! Идвам при другаря старши лейтенант Колев.

¹Обикновено двама войници, с комендантски ленти на ръцете.

– Мъжът ми току-що се прибра, но Вие заповядайте...

Костов върви след жената по стълбите нагоре и, влязъл в жилището на „Веригата“, стои в антрето и размишлява, – затруднява го правилото, че в жилище трябва да се сваля фуражката, но в случая трябва да е и на главата му, защото, когато „Веригата“ се появи, трябва да козирува и, чул краткото възклицание: „Охо...!“ на старши лейтенант Колев зад гърба си, вкоравеният от напрежение редник Костов оголва зъби:

– Другарю командир...

– Сядай и казвай какво те води при мен – и, до закопчавайки горното копче на ризата си, „Веригата“ подвиква на жена си в кухнята: – Ели-и... има ли още от оная ракия – и към Костов: – Ти беше ракиджия. Нали с бутилка ракия в джоба те бяха издокаросали на стенвестника...

Съпругата на „Веригата“ слага две чаши и шише с ракия на масата в хола.

„Веригата“ и Костов остават сами.

– Лайнари...

– Шт! Кротко-о...! – мръщи се Веригата. – По-тихо!... Че, ако ни е чула жена ми, ще си помисли, че аз ви уча да говорите така.

– Моля да ме извините, другарю командир, но защо никой не ме попита защо пия... Защо никой не ме попита... Защото на тях им е лесно, другарю командир...

„Веригата“ вдига чашата си:

– Ще кажеш. Наздраве, Костов!...

Но Костов не взима и не вдига чашата си, а гледа „Веригата“:

– Другарю командир, Вие мъжко момче ли сте?...

„Веригата“ поглежда Костов и по лицето му минава сянка:

– Що?... Друго ли се чува...

– Не. Не в този смисъл!... Велев е мъжко момче, а и много

Ви уважава Вас, другарю командир...

– Велев е келеш... пляка¹ и от тази гледна точка, аз поне, не виждам мъжкото у него, а и не одобрявам злобата, която той непрекъснато излива върху Завалийски...

– Не е така, другарю командир!... Отстрани може да изглежда и така, но...

– Забрави! Говори за каквото си дошъл!

Мъчителна пауза.

Костов бърчи чело, хапе устни и гледа „Веригата“:

– Аз за Велев така не мога да говоря, другарю командир!

– Както сам решиш! Аз адвокати не обичам! Говори за каквото си дошъл!

– Добре, ще говоря за каквото съм дошъл, но ми е трудно и затова заговорих за Велев, защото Велев е мъжко момче и ме разбира. Ще говоря, другарю командир, защото не се трае вече, защото моите другари, освен да трият сол и непрекъснато да каканижат на главата ми: „Взвода излагаш!... Колектива излагаш!... Тежиш ни!... Колектива те мъкне на гърба си!... Колектива!... Колектива!...“ друго на знаят и никой не ме пита какво е на душата ми, защото, другарю командир, аз нито съм женен, нито ерген, а имам жена и момиченце, които много обичам, а нямам официално сключен брак, а и баща ми, и дума не дава да обеля за женитба и през ден-два ме атакува с писма. Ето! Прочетете, другарю командир! ”Тя е кучка. Тя е курва. Щом е родила копеле, а не се и знае дали е твое...”

– По-тихо бе, човек! – смърря го „Веригата”.

– Нейните родители пък мен не искат. Аз съм тракторист и като луд работех да не липсва нещо на детето и Ценка... Ако прочетете това, което пишат... Ето!... По-лоша жена никъде нямало да се намери... Отровиха ме. Отровиха ме, другарю

¹Безотговорен лукав човек; нискокалорийни каменни въглища.

командир. Но аз знам защо го правят. Троят ме, защото не склоних да се откажа от Ценка и детето си...

– Костов! Спокойно.

– Как мога да се откажа от детето си, другарю командир?... Как да се откажа от детето си, когато то е частица от мене... Преди да влезе в казармата оставих Ценка с детето у леля ѝ. Леля ѝ ме накара даже и договор да подпиша, че след като се уволня от казармата, ще ѝ изплатя по 60 лева за всеки месец, през който Ценка и детето са били при нея... И аз подписах, другарю командир, само и само да гледа и Ценка и детето ми добре, а тия дни получих ето това писмо от майката на моето дете, другарю командир, в което тя ми пише: „Леля ме гони. Насилват ме да ида при Деков, който бил съгласен да ме вземе и с детето. Ела си. Ела си макар и за един ден.” Преди се помолих на Вашия предшественик, другаря лейтенант Иванов: „Така и така” – викам, – „другарю командир, налага се да отскоча до село...” Моля Ви, другарю командир, моля Ви, посъветвайте ме какво да направя...

Но „Веригата”, чул отдалечаващите се забързани стъпки на сина си към кухнята по коридора, налива ракия в чашата на Костов и тръгва към кухнята...

А невръстният син на „Веригата”, бил зад открената врата на хола, тича към майка си в кухнята и вика:

– Мамо, чичкото плаче. Защо плаче чичкото?

– „Чичкото плаче”... – и, целунала и притиснала сина си към себе си, тя му се усмихва и гледа в очите: – Хайде да излезем и си поиграем с кучето на двора...

А „Веригата”, влязъл в кухнята, поглежда сина си и слага ръка на рамото на жена си. И тя, разбрала го, се накланя към малкия им син:

– Хайде майче, хайде да отидем при кучето на двора...

– Ще дойда и аз, но след малко...

Очичките на момченцето светват и то поглежда първо майка си, после баща си...

А има ли дете на света, което да не обича да играе с кучето на двора...

Старши лейтенант Колев влиза в хола и Костов става. Очите на Костов са насълзени:

– Моля за извинение, другарю командир.

– За какво?

– Разкиснах се...

– Не забелязах!... Чуй какво ще ти кажа... Сега!... Положението ти е сложно... и тежко... и аз те пускам в отпуска, но да не се напиеш и... стане такъв скандал, та да те помъкне милицията и да ни е неудобно... да се гледаме в очите след това. Трябва, колкото и да ти е трудно, да запазиш самообладание...

– Обещавам!

– Обещаваш, но никак няма да ти е лесно, защото при такива сложни обстоятелства, човек... лесно може да загуби самообладание... и се подхлъзне... Възможно е да бъдеш предизвикан и затова се вземи в ръце, стегни се и не губи самообладание ни за секунда!.. Разбра ме... Нали?

– Тъй вярно, другарю командир! Разбрах Ви.

– Добре. Дай ръка!... Колко?... Една седмица...

– Четири дни. Два за път...

– Седем! – отсича Веригата и подава ръка на Костов. – Брани разумно и с отворени очи щастиято си, Костов!... Не допускай да те съжالياват!... Не допускай да виждат сълзи в очите ти!... Мъж плаче ли, стой далече от него!... От мен толкова!... Пари имаш ли?

– Пари, пари, пари-и... Мамка им и пари!... Спокойствие нямам, другарю командир!

– Добре. Утре ела за билета¹ и заминавай!... Спокойствие и щастие да имаш... ти трябва вяра и търпение...

Мъж, облечен подомашному, отваря рязко вратата на жилището си и, като вижда насреща си старши лейтенант Колев, се дръпва назад, да му направи път да влезе:

– Влизай да ти се „похваля“ каква двойка ми е донесъл моят хубавец!

– Идвам по служба, другарю подполковник...

Двамата влизат в кухнята – откъм хола се чуват гласове и „Веригата“ докладва по същество за Костов, но стои пред подполковника така, като и той да му е донесъл двойка.

– Постъпих по съвест, другарю подполковник – обоснова се „Веригата“.

– Дано не те е подвел с проблема си. Желая успех на благородната ти постъпка, но... всякакви хора. Накара някого да му изпрати телеграма или напише писмо и... отива на море. Успех ти желая, другарю старши лейтенант!

– Ако ме е подвел, ще го пратя в затвора, другарю подполковник!

– А аз ще те „възпроизведа“ лейтенант! Да. Като нищо ще те обруля, защото трябваше да питаш първо, а не да ме поставяш пред свършения факт... като ей онзи там, – сина ми, – двойкаджията!

Русокосо момче стои до прозореца в кухнята, чопли ноктите си и гледа надолу.

– Той е мъж, който иска да удържи на думата си и не бяга от отговорност, другарю подполковник!... С това ме подкупи, другарю подполковник...

– Добре, щом така си преценил и решил, но можеше да ми докладваш и утре. Защо дойде при мен сега... по тъмно,

¹Требване в Българската армия за издаване на билет.

старши лейтенант Колев?... Съпричастен ли да ме направиш!?

– Да. Както и аз, като негов командир, поех своя дял за отговорност...

– Но се съмняваш...

– Не!

– Разбирам те, Колев, разбирам те, защото и аз имам лични симпатии към отделни хора... необясними, но абсолютни!

Взводът е строен за вечерна проверка.

Сержант Цеков извиква имената:

– ...Костов...

Тишина.

Бойците оглеждат за Костов и редиците на взвода се люшват...

– Няма го – обажда се някой.

– Той напоследък... – обажда се друг.

– Какво „напоследък“? – пита сержант Цеков.

– Ами като че... напоследък...

Автобусът, в който пътува Костов, приближава родното му село и той, „залепил“ лице на прозореца, се визира в сумрака навън.

Във автобуса, но по-назад от него, пътуват негови съселяни, които непрекъснато попоглеждат към него и, от време на време, побутват:

– Глупости!... Не виждаш ли, че и армаган¹ носи.

– „Носи“. На кого „носи“?... На Деков „носи“.

– Не знае.

– Като го нема у село, как ще знае...

– На бай Косто трябва да кажем, че знае ли човек какво може да направи...

¹Подарък.

– Верно. Не ще да си идва по тъмно току-така...

Костов стои на вратата на спрелия на мегдана¹ автобус, поема издълбоко въздух и рее поглед над главите на посрещачите...

Там, където човек за пръв път е поел въздух, е най-хубавото място на Земята!

– Даката!?... Дàка-а...? Дàка-а...! Дàка, в отпуска ли, бе? – подвикват младежи от селото.

На селския площад, както обикновено и въпреки късния час, са дошли младежи от селото да видят кой е дошъл с автобуса и какви новини носи.

А Костов, освободил се набързо от случайните посрещачи, тръгва покрай близкия дувар² и, скрил се от погледа на всички, хуква по първия сокак³.

А съеляните му се по поглеждат и подканят един-друг:

– Бързо след него!... Тоя ще направи беля, виде ли го как айдушки затича?

– Първо трябва да предупредим бай Косто, па каквото той реши...

Костов спира пред двор със сива едноетажна къща и отмества палеца на вратника. После тръгва по пътеката към къщата, спира пред вратата, покашля и удря по нея.

– Кой е... – обажда се плах женски глас.

– Аз съм Дако – Костов върти пакета в ръце и се усмихва. Вратата се открява и едно уплашено око го поглежда. – Дако е, какво ме зяпаш... Войник не си ли виждала? – и, промъквайки се край жената, я гледа озадачен „Защо се

¹Център на село.

²Ограда от зидан камък.

³Нерегулирана селска улица.

бавиш?” – и снишил глас: – Спят ли?... Спят ли моите? – очите на жената се разширяват и стават от кръгли по кръгли. – Защо мълчиш?... Какво ти става?... За Ценка и детето питам...

– Какво си намислил да правиш, Дако... Ценка и детето не са при мене... През ден-два идваха да ѝ говорят... Защо си дошъл, Дако!... Върни се в казармата, Дако... Моля ти се, Дако!

И, разбрал, че Ценка и детето не са у леля ѝ, Костов вика колкото му глас държи:

– Къде са... Нали при теб ги оставих... Прогони ги... Как така ги прогони... Как сърце ти даде, да ги прогониш... Къде са Ценка и детето ми...

– Дако – проплаква жената, – не съм виновна аз, Дако... Божичко...

– Лъжеш!... Виновната си ти!... Ценка ми писа, че я гониш... „Да си събира парцалите...” си ѝ казала...

– Баща ти, Дако-о... Баща ти... През ден-два идваше... Сама жена какво мога да направя... Той я склони, Дако... Той я принуди, горката... Тя само плачеше... Седнат и ѝ приказват: „Зарязя те, мари-и... Дал е дума, а не се жени... Дал е дума, ама с гола дума живее ли се... За къде си с това дете... Дай го хранениче... Мома не си... Деков и с детето ще те вземе... Деков е добър човек... Деков ще гледа детето, а и ти ще си поживееш...”

– Кой-й...! Кой „ще гледа” моето дете...

– Деков.

– Деков „ще гледа” моето дете... Къде са Ценка и детето ми?

– При Деков е с детето, горката... Аз какво съм виновна, Дако... Какво можех да направя аз...

– Къде са каза...

– Дако!... Дако! – и, обезумяла от страх, жената грабва ножа от кухненската маса и се дръпва назад...

А Костов поглежда жената и, смръщил лице, напуска и

къщата и двора ѝ...

– Божичко... Божичко – хлипа жената след него, но чула вратника да хлопва и затихващите стъпки на Костов по улицата, грабва пакета, забравен от Костов и го изхвърля на улицата...

Дворът на Деков е ограден с високи дувари. Портата е заключена. Костов я отваря с ритник.

Костов тича към къщата на Деков, удря с юмруци по вратата и вика:

– Излез, плъх гнусен!.. Излез, мръсноко!... Излез, аз! да те науча как се примамва чужда жена, мижитурко гнусен...

Освирепялото куче на Деков лае и дърпа синджира на колибата и Костов стоварва гнева си върху него. Кучето влиза в колибата и Костов я троши с ритници.

Вратата на къщата хлопва и Костов вижда по нощница към него да тича Ценка. Той прави скована крачка към нея, сграбчва раменете ѝ, и жадно я гледа, но миг след това трескаво я оглежда – търси следи от ръцете на Деков по нея и, присвил очи, замахва, а тя, горката, тихо проплаква и, сграбчила ръката, която я удря, я целува и плаче... Костов мълчи. Ценка опира глава на гърдите му и, замряла в дълго чаканото щастие, тихо рони сълзи...

А Деков стои на прозореца в тъмната стая и мълчаливо наблюдава разиграващата се мъчителна сцена на двора...

Ценка повдига глава и търси надежда в очите на Костов, а той, видял кръв на лицето ѝ, прехапва устни.

– Дако...

– Не говори. Вземи детето и ела...

А Ценка, облякла върху нощницата си палто и сгушила в прегръдките си увитото в одеяло дете, мята вързоп през

рамо, излиза от къщата на Деков и тича към Костов...

Костов взема от рамото на Ценка вързопа с дрешките на детето и, обгърнал раменете ѝ с ръка, я извежда от двора на Деков.

Излезли на улицата вече, Костов и Ценка се гледат мълчаливи и питат с очи:

... „А сега накъде?“

Тук-там светят прозорци, но никой не ги очакват...

И, прислонили се на завет до грижливо подредени за огрев дърва, Костов и Ценка мълчат. Гневът на Костов е поутихнал... Обидата, че неговата любима е докосвана от друг мъж е отстъпила място на бащината обич и той с умиление гледа личицето на своето дете, което в съня си, от време на време, щастливо премлясква...

Минава полунощ, когато Костов, а след него Ценка, притиснала рожбата си на гърдите, се спират пред портата на сестрата на Костов и той вика и удря на нея:

– Сестро-о... Сестро-о... Како, отвори ми! Како...

И сестрата на Костов, чула брат си да вика и удря на портата, тича да отвари:

– Дако... Защо си в село, Дако... Не си избягал от казармата, нали... Не си, нали... Дако, кажи на кака си...

– Има ли някой... на тоя свят, който да ми вярва-а... на мене... Няма-а... – проплаква гласът на Костов. – Всички все лошото чакат от мене-е... Оскотяхте... Забравихте ме... мене-е...

– Дако кака, как ще съм те забравила... Как ще те забравя кака... Прости ми, че улисана в своите си грижи, не помислих и за твоите... Прости ми кака и се успокой, моля те... Аз съм ти кака и ще те закрилям и ще бъда с теб винаги... каквото и да се случи с тебе, Дако... – и, сграбчила ръцете

му... – Премръзнали са. Ходи ли се нощем на този студ навън... Влизай вкъщи да се стоплиш и ми разкажеш защо си в село...

– Ти си ми сестра и мен ще закриляш, разбира се, а детето ми и Ценка ще закриляш ли?... Ще приютиш ли Ценка и детето ми у дома си... Ще закриляш ли Ценка и детето ми...

– Разбира се, че ще ги приютя и ще закрилям Ценка и детето ти... Къщата ни е голяма и място за теб и Ценка и детето ти винаги ще има. Къде е тя сега... горката...

– Ей там на завет до онзи зид с детето се е свряла, сестро...

– Ах! ти, братче, братче... Доведи я веднага!... С дете на тоя студ стои ли се отвън... – и, не дочакала Костов да тръгне, се стрелва край него и тича към Ценка и детето.

И сестрата на Костов, взела в прегръдките си детето от Ценка, върви пред Костов и Ценка към дома си и с умиление говори на детето:

– Милинкото на леля... Боже, милинкото то...

В къщата на сестрата на Костов всички лампи светят, а зет му стои на вратата и приканва Костов и Ценка да влязат:

– Влизайте!... Хайде!...

– Бако Йордане – сълзи пълнят очите на Костов; зъбите му скърцат, – ти си баща и не може да не знаеш какво е на душата ми. В безизходица съм голяма!... Благодаря на тебе и кака, че ни приютявате... Голям камък ми пада от сърцето, бако Йордане... Да даде Господ Доброто да не ви отминава!... Да даде Господ Доброто да е винаги с вас и у вас!... Да даде Господ от Добро да се не отървател!...

Открехнали вратата на една от стаите, две момченца надничат плахо и видели вуйчо си Дако, тичат към него.

В къщата на сестрата на Костов е топло и уютно и

приветливо.

На масата в кухнята е принесена храна и ракия. Костов и зет му седят на масата, но Костов е трапен¹ и не посяга нито към храната, нито към чашата с ракия. Зет му говори и Костов го слуша, но се и ослушва да чуе какво правят жените в стаята, която сестра му е отредила за Ценка и детето. През откренатата врата на кухнята вижда по-голямото момиче на сестра си, че пренася дърва за огрев към стаята за Ценка и детето и Костов се успокоява...

– Ще навия будилника и утре още с първия рейс ще отпътуваш, Дако – чува Костов да казва зет му. – Батко съм ти. За добро ти говоря. За детето и Ценка повече няма да се тревожиш!... У нас ли са, хората ще млъкнат. Ценка ще взема при мен на работа в цеха. Още утре ще уредя тая работа с Христо, та да си още по-спокоен и не си мислиш, че Ценка и детето ще ни натезат. А и за Ценка ще е добре, за да е спокойна и се чувства сигурна. А ние всички да можем да гледаме честно хората в очите...

– Бако Йордане... Бако Йордане, ти наистина ли ще направиш всичко това за мен... – взира се в очите на зет си Костов. – Кажй го пак, бако Йордане, за да не си мисля, че сънувам!... Кажй го пак, моля ти се, бако Йордане...

– За това дума повече няма да отваряме, Дако! – и, вдигнал чашата си, Йордан изчаква и Костов да вдигне своята, да се чукнат. – Ха наздраве! и добре дошли у дома ни. И помни от мен, че изход винаги има!

Костов вдига чашата си, чука я в чашата на зет си, но не пие, а я слага на масата:

– Няма да пия, бако Йордане... Още съм трапен и, ако пия, може и да направя нещо, а съм дал дума на командира да не пия. Командира ме разбра, човек излезе и ме пусна

¹Под силен психически стрес от преживяното.

в отпуска. Ето ми билета. Доверието, което той ми оказа е свято за мене...

Влязла в кухнята, сестрата на Костов се разпорежда:

– Йордане, остави го да си иде в стаята при Ценка и детето!... Не виждаш ли колко е уморен... Погледни раменете му...

– Тук ще спя... В кухнята.

– Защо?

– Тази нощ ще е така, па по натам ще видя...

В къщата всички спят и е тихо.

Костов лежи на миндера¹ в кухнята и гледа замислен в тавана...

Старши лейтенант Колев влиза в канцеларията и на вратата сержант Цеков чука.

– Влез!

– Другарю командир, сержант Цеков се явява по служба.

– Слушам Ви сержант.

– За втори път след вечерна проверка Велев напуска казармения двор и зад телената ограда се среща с някакво момиче.

– Сигурен си...

– Тъй вярно, другарю командир! Проследен е!

– От кого?

– Един от взвода, другарю командир.

– Питам „От кого?“!

Сержант Цеков бави отговора, но няма как и:

– Младен, другарю командир.

За Велев и Младен старши лейтенант Колев разпорежда

¹Сковано дъсчено легло с произволна дължина.

дисциплинарното наказание: бакъри, но им го съобщава поотделно...

В кухнята на поделението Велев и Младен са в добро настроение и се държат приятелски помежду си.

Велев е приел наказанието си за заслужено, а Младен – с надежда, че рано или късно постъпката му ще бъде оценена и той ще бъде възнаграден.

На следващия ден, останал сам в канцеларията, старши лейтенант Колев размишлява за морала на войниците и нарежда на дежурния отвън да издири сержант Цеков и му каже да се яви в канцеларията при него.

След малко сержант Цеков влиза в канцеларията:

– Другарю командир, сержант Цеков се явява по Ваша заповед!

– Свободно! Цеков...

– Заповядайте, другарю командир.

– ...мислиш ли, че Велев ще си признае.

– В никакъв случай, другарю командир!

– Така и аз предположих. Какво решение предлагаш да вземем?

– Предлагам да го издебнем и хванем на местопрестъплението, другарю командир...

– А няма ли да има по-голям възпитателен ефект, ако на тазвечерната проверка, Младен излезе пред строя и пред всички разобличи Велев...

– Ама той Младен ми докладва за него... като негов приятел... само от добро чувство към Велев и... да му помогне...

– Точно! Така не само Велев, но и други няма да нарушават Устава и няма да минават през оградата. А, ако Велев се поучи и не нарушава дисциплината и се държи добре, в неделя ще го пусна в отпуска, да се срещне с момичето си.

Съгласен си с мен, нали?

– Тъй вярно, другарю старши лейтенант.

– Можете да излезете.

На вечерната проверка, съгласно предложението на старши лейтенант Колев, Младен трябва да разобличи Велев като нарушител на дисциплината в казармата.

Сержант Цеков строява взвода и застава Велев и Младен да застанат в първата редица.

Сержант Цеков стои с лице пред строения взвод и Младен, срещнал окуражаващия го поглед на сержанта, излиза пред строя да изобличи Велев като нарушител на дисциплината в казармата:

– Видях те, Велев – започва Младен. – Мислех да те възпра, но не го направих, защото духаше силен вятър и си помислих, че може да не си ти, но ти беше...

Строените войници гледат и слушат Младен с присмех и безразличие в очите.

А Велев го е гнус, като го слуша и, присвил устни, едва се сдържа да не го заплюе.

В час по топография покрай оградата на поделението минава влак и бойците неволно обръщат глави натам.

„Веригата” изчаква да отмине влака:

– Така. Сега да продължим – и с показалка проследява руслото¹ на река Дунав на топографската карта. – Завалийски, кажете какво е това?

– Река, другарю командир – отговаря уверено Завалийски.

„Веригата” слиза с показалката надолу и проследява руслото на река Марица.

– А това, Завалийски?

¹Речно корито.

– Река, другарю командир – отговаря още по-уверено Завалийски.

– Браво-о...! – чува се глас изотзад.

Завалийски извива глава и смига на Велев. „Веригата” проследява погледа на Завалийски.

„Веригата” сочи някакъв град:

– Това?

– Град, другарю командир – отговаря безпогрешно Завалийски.

– А това?

– Столицата на Народна Република България град София, другарю командир.

– Това?

– Планина, другарю командир – отговаря Завалийски.

„Веригата” шари с показалката по Черно море:

– А това?

– Това е – засича Завалийски и поглежда назад, но не разбира какво му подсказва Велев и започва, както му е обяснявал Велев, сам да си представя какво би могло да бъде: „Синьо е, но е много голямо и не може да е река.”

– Е това цялото тука – „Веригата” очертава границите на Черно море.

И Завалийски, загубил ум от страх да не сбърка, поглежда боязливо „Веригата” и:

– Небе...?!

Гръмогласен смях и Завалийски обръща глава към Велев.

А Велев скача от местото си и вика колкото му глас държи:

– Грешка на езика!... „Lapsus linguae!”... Вместо море, каза небе – и, вторачил поглед в един от смеещите се пред него: – Ти па защо се смееш, бе?... Пушката си не можеш да сглобиш, а се присмиваш на Завалийски, който е факирът на сглобяването!... А и ти защо му се присмиваш, Младене, не мога да си обясня...

– Велев! – чува се строгият глас на „Веригата“.

Но Велев продължава да вика, защото, като помагач на Завалийски в овладяване на Топографията, честолюбието му е накърнено, а това е нещото, на което той най държи.

Велев и Завалийски са в умивалнята, а Велев, отворил крана за студената вода, гледа Завалийски и вика по него:

– „Небе...“ Ти ме направи на пет стотинки, бе... Откъде го измисли това небе, бе... Откъде ти хрумна тая дивотия, бе...

– Еми...Ти си виновен, а си го изкарваш на мене. Нали казà, че на картата всичко е така, както е в природата и аз гледам, гледам и като видех на картата колко е големо и синьо, а знам, че небето е големо и синьо... Ти не си ли виждал синьо небе бе, Велев... Над наше село небето е синьо и аз...

– А на картата виде ли облаци на „твоео синьо небе“ бе, малоумнико? – гневи се Велев.

– Облаци на нашето небе не винаги има бе, Велев – мотивира се Завалийски.

И Велев, осъзнал, че не се е съобразил с особените умствени възможности на Завалийски, омеква:

– Прав си, но за напред ще ме питаш, когато не ти е разбираемо нещо, за да ти го обясня и ти го разбереш...

– Добре, ще те питам, Велев – обещава Завалийски и сочи ушите му. – Измий си ушите, имаш пяна в тях...

– Аа-а...! Грижиш се ушите ми – смее се с мъка в душата си Велев и търси да хвърли нещо по Завалийски, но Завалийски го изпреварва и, тикнал му сапуна в ръката, го съветва:

– Измий си и главата, ум има в нея...

Вратата на умивалнята се отваря и Велев поглежда да види кой влиза.

В умивалнята влиза Костов и Велев вика:

– Довлече ли се най-после бе, мъгла такава... Какво стана?...

- Ще ти кажа – и, вървейки към Велев, поглежда Завалийски и свойски плесва Велев по корема: – Ожених се...
- Честито, братче! Неразпитвам. На „Веригата” каза ли...
- Още не. Бил в щаба.

В умивалнята влиза Младен и Велев, свил показалец на кука, го привиква към себе си:

– Ела, пиленце... По някаква непонятна за мен потребност, в момента тук са Костов и Завалийски и в тяхно присъствие ще ти кажа, че изобщо не ти се сърдя. Ама никак не ти се сърдя! Само ми е обидно, че на мен нищо не каза, а го изтърси на най-големия ми враг. Така не се постъпва, моето момче. Ако си се родил мижитурко, това в казармата трябва да оправиш, иначе... Лошо!... В казармата за тия неща прошка няма!

Костов и Завалийски наблюдават Велев и всеки по своему му се възхищава: Костов по мъжки смята постъпката му за нормална, а Завалийски, че Велев му е приятел.

Костов влиза в канцеларията на старши лейтенант Колев и рапортува:

- Другарю командир, разрешете да остана!
- Разрешавам, Костов.
- Другарю командир, представям Ви свидетелството за граждански брак, който склучих през време на отпуската си в моето село.

Старши лейтенант Колев взима подадения му документ и чете.

- Честито, Костов! Браво!
- Благодаря, за доверието, което ми оказахте, другарю командир.
- Баща ти как така се съгласи.
- С така ми и зет ми решихме да не му казваме, защото той...

– Грешка, Костов! Грешка.

– Баща ми, както Ви разказах, не я искаше, другарю командир. Нейната майка мен не искаше. Родната ѝ леля я отпрати при онзи. Семейството на кака ми я приюти и аз съм много доволен, защото, докато съм в казармата, кака ми и зет ми ще имат грижата за детето ми и жена ми.

– Желая ти щастие, Костов!... Сега мисля е момента, да ти кажа, че в живота втора грешка не трябва да има. При сапъорите първата грешка е последна.

Велев крепи на гърдите си десетина кутии цигари, които е закупил от лавката в казармения двор и, вървейки, към сградата със спалните помещения, вижда насреща му да се задава „Утепания“, онзи от ареста.

– Ей, арабията¹ – подвиква насреща му „Утепания“. – Как е? Как я караш?

Велев се засмива:

– Криво-лево. А ти?

– Нов занаят научих!... На паветата у Кресна ме засилиа... Беа ме натопили... Разправях ти... Та и тоа занаят научих...

– Е щом е немало как... Чао! Добро ти желая...

– Чекай, де!... Къде забързà?

– Чакат ме... Затова...

– Чекай, бе, кàжи поне некой лаф, бе!

– Друг път. Казàх ти. Чакат ме, братче...

– Още ли си при сапъорите?

– Сапъор съм...

Служебно куче вълча порода рие в замръзналата пръст на плаца, понамества се, притиска се и поглежда водача си.

– Не! Върни се! – командва водачът.

¹Готиният.

Кучето излиза от дупката, приляква на близката масичка и отново поглежда водача.

– Ела! Окопай се! – командва водачът.

Кучето яростно рие в дупката, понамества се, притиска се и поглежда водача.

– Не! Върни се! – командва водачът.

Кучето приляква на масичката, поглежда водача и чака.

Група сапъори, между които са: Завалийски, Костов и Велев, наблюдават кучето и водача.

Завалийски бута Костов и сочи кучето:

– Погледни му опашката... Куче не напърчи ли опашка, не е куче за мене. Знаеш ли какви кучета имаме ние на село...

– Да не е петел, та да си напърчи опашката бе, смотаняк!... Ама ти май от нищо не разбираш!... Това куче не е какво да е куче, а куче вълча порода!... Това куче не е помияр, та да ходи с напърчена опашка, като тия, дете се скитат по селата...

Завалийски поглежда Велев за подкрепа.

– Кучкарската школа е най-трудната. Шофьорите стоят по-малко – обажда се друг и подвиква на водача на кучето: – Колко беа ва, а̀ретлик¹?... – водачът на кучето го поглежда. – Дванайсе... месеца май беа... Порционът им е по голем от нашия...

– Умни са проклетиите! – обажда се друг.

– Щом имат ордени... Брат ми разправяше за една кучка майор. Два ордена имала. Отпуска получавала...

– „Отпуска“?! – криви уста Завалийски готов да изтърси: Ай сиктир, бе!... – но поглежда Велев и като го вижда, че внимателно слуша онзи, другояче гледа кучето.

Костов бута Велев:

– Баща ми – и сочи мъж с овчи калпак на главата, който

¹Приятел.

придружаван от двама военни, върви по пътя към щаба. – Баща ми какво прави тука?

Придружаван от двамата военни, бащата на Костов влиза в кабинета на подполковника.

Подполковникът става и подава ръка на бащата на Костов:
– Заповядай... и Добре дошъл!

Бащата на Костов гледа подполковника в очите, докато се здрависват и привидно спокоен пита:

– Дисциплинарно наказание ли грози моя син?

– Не, бай Коста! Вече не! Преди месец можеше! Сядай да си поприказваме.

Преди да седне бащата на Костов разкопчава балтона си, под който е облякъл куртка с ордени.

– По нареждане на Командването те извиках, бай Коста! – в канцеларията, да присъстват на разговора, влизат: майор и двама старши лейтенанти. – Командването ми възложи да заявя пред теб, бай Коста, че твоят син се очертава като достоен боец!... – бащата на Костов е видимо доволен от това, което чува. – Виждам, че приемаш нашата оценка. Ти казармата я знаеш, бай Коста... Устав!... Ред!... Дисциплина!... В казармата най-добре се разбира кой какъв е!... Да. В казармата се разбира не само от кого какъв боец ще стане, но и мъж кой е!... Командването ми възложи да ти кажа, за да си информиран, че ние се интересуваме и от личния живот на всеки наш войник!... Ние знаем за личния проблем в живота на твоя син и затова решихме да те извикаме и уведомим. Оценка на качествата на твоя син... като мъж и като боец... ние имаме, но личния проблем в живота на сина ти, плод на недобронамерени помисли от страна на някои лица, би могъл... евентуално... да го дестабилизира и затова Командването очаква от теб, като негов баща, да го подкрепиш в личния му живот!...

Кратко време бащата на Костов мълчи.

– Аз, другарю подполковник, имам голямо уважение към Българската народна армия!... В нашия край войската е на почит!...

Докато бащата на Косов говори, подполковникът дава знак на един от присъстващите военни да излезе.

Войник с важно лице тича към групата войници обградили служебното куче и водача и вика отдалече:

– Костов!... Кой е Костов!...

– Аз!... – с пресъхнало гърло и, окръглил очи, се обажда Костов.

– Тръгвай! Викат те в щаба.

Костов поглежда Велев, но няма време и тича след войника към щаба.

„Веригата” е пред канцеларията на полковия командир и чака Костов, да го подготви психически.

Костов е пред вратата до „Веригата” и оправя куртката си, когато чува баща си да казва:

– Аз, другарю подполковник, спрямо снахата нямам нищо против. Момичето е добро и, покрай сина ми, много изстрадало, ама майката е една... Но както и да е!... Та щом Командването е решило, че трябва да подкрепя сина си в личния му живот, аз, другарю подполковник, ще го сторя!... Един син имам!...

„Веригата” натиска дръжката на вратата и Костов го поглежда, после поема издълбоко въздух и застава на вратата.

Подполковникът:

– Влизай, Костов!

Костов влиза и стои.

Бащата на Костов чува подполковника, поглежда надолу и мълчи.

Подполковникът поглежда сина, после бащата и, нарушавайки настъпилата тягостна тишина в канцеларията, започва неистово да се смее:

– Е все съм виждал, все съм виждал опък¹ хора, ама вашето май никъде го няма!... Ако сте мъже, напсувайте се, сбийте се, ако щете, но си стиснете ръцете и се сдобрете – и дава знак на Костов да приближи баща си и му покаже покорство и уважение.

– Тате... – Костов се навежда да целуне ръка на баща си, но баща му става, сграбчва го за раменете, отдръпва се леко назад, дълго го гледа и мъжки прегръща.

За бойците от взвода на сапърорите този ден няма планирани занятия и всеки прави каквото му хрумне.

Рогелов лежи и, дръпнал завивката си до под брадата, гледа към съседа си по легло и подхвърля:

– И турска служба² карам така...

– Да, бе! Хич нема да ни тежи...

– Де да можеше и манджата да ни принасят в леглата... – намесва се в разговора Младен.

– Хич нема да ни е зле. Спи, яж, спи, яж, зяпай през прозореца, яж, спи... Блаженство! – обажда се и друг, който също е в леглото си...

А тези, които са се измъкнали от леглата, стоят на прозорците, гледат навън и са доволни, че са на топло и не мръзнат като тия на плаца долу, които, командвани от взводния си, тичат като улави насам-натам...

Като оси настръхнали от студа навън и преумора, сержант Цеков и двамата младши сержанти влизат в спалното помещение...

¹Нарочно и винаги на противното мнение.

²Лъже, краде, шпионира, доносници...

Сержант Цеков поглежда към излежаващите се в леглата и небрежно подхвърля:

– Добре ви е... Лежите си...

– Аха. Лежиме си и никой не ни закача. Не се шегувам! Одеве¹ си говорехме, че ако и манджата ни се принася в леглото, и на турска служба ще кандисаме²...

– Лежете си, бе, лежете си – мърмори като на себе си единият от младшите сержанти, – през носа ще ви излезе... „Нищо нема бадева, но се плаща след това.“

А Велев слуша какво се говори и, подал крака изпод одеялото, мърда палци...

На ноктите си, Велев е нарисувал: очи, нос и уста.

Другият младши сержант отваря вратата, да излезе и преди да я затвори поглежда към лежащите веселяци и промърморва:

– Лежите... Доволни сте, че си лежите и си говорите глупости, но хич не ми се ще, да съм на ваше място тази нощ...

Мразовита зимна нощ. Пусто поле в подножието на планинско възвишение. Взводът на бойците-сапъори глухо и мълчаливо върви през валози³ и призрачни в сиво-черната мъгла окаменели дървета и храсти...

– Стой!

Взводът заковава на място в очакване на следваща команда.

– Внимавай!... В момента сме фронтално на противниковата отбрана. Рогелов!.. Внимавай!... Това означава, че е възможно всеки момент да бъдем открити и подложени на

¹ Преди малко.

² Склоним.

³ Плитки равнинни вдлъбнатини в полите на планинско възвишение.

обстрел. Затова действаме тихо и ловко. Типът на мините не ни е познат!... Ясно?...

– Тъй вярно, другарю командир! Ясно!

– Сега най-важното!... Заложени са 40 противопехотни мини. 37 са учебни. С учебна капсула. Останалите три са бойни. Истински! Кой от вас ще попаднат на бойна мина, не се знае. Знае се само, че ако някой от тези трима „щастливци“ направи и едно непредпазливо движение... разбирате, нали... ще хвъркне във въздуха или ще осакатее. Ясна ли е ситуацията?...

– Тъй вярно, другарю командир! Ясна!

– Разминираме по стъпаловидния способ! Глава на клина е Иван Рогелов!...Недопустима е всякаква небрежност!... Недопустима е всякаква прибързаност!... – лицето на „Веригата“ е угрижено. – Хладнокръвие, момчета!... Хладнокръвие!... и пак... Хладнокръвие! Напред!... към минното поле.

Бойците-сапъори пълзят в ограденото с флагчета минирано пространство и пробождат всяка педя земя пред себе си. След тях вървят младши сержанти с миночистачни апарати на гърба.

Изстрел!...

– Противникова ракета! – вика „Веригата“.

Откъм възвишението пред тях и към тях бавно се издига ракета и бойците-сапъори, плътно притиснати към земята, се превръщат в странни по форма зеленикави купчинки.

Ракетата угасва и бойците-сапъори продължават да пробождат всяка педя земя пред себе си...

Шишът на Евтов опира в нещо твърдо и той опипва и отрива пръста с пръсти. Показва се капак на мина и той

чисти около взривателя¹ и го оглежда, но чува сух трясък и поглежда надясно...

– Кой?... Кой взриви учебна мина?... Кой е пипал грубо? – вика „Веригата”.

Пълна тишина.

– Рогелов!... Питам: „Кой?”

– Не аз, другарю командир!... Моля да извините дързостта ми, но защо все моето име...

– Питам за пореден път: „Кой?” Кой ще прояви доблест и си признае!– вика Веригата.

– Някой от отличниците... – обажда се някой с нескрита ирония в гласа.

– Аз, редник Палчев, другарю командир!

– Веднага напусни минираното пространство!... Теб вече те няма, ако беше бойна мина! Ако е по време на война, сме се разкрили и подложени на масиран вражески обстрел. Всички!... Внимавай-й...! Занятието продължава!

Велев пълзи, боден с шиша, духа на пръстите си да ги стопли, но по едно време чува някой да стене и поглежда към Евтов, който е най-близо до него, и вижда, че и той се слуша.

– Евтов! Кой ли е... – пита, снижил глас, Велев.

– Аз... – приплаква някой.

– Ти ли си, Младене? – пита Евтов.

– Аз...

– Какво ти е?

– С пръстите си нищо не усещам...

– Пъхни ги в устата да се стоплят... – съветва го Евтов.

И, чул Евтов, Велев веднага пъха пръстите си в устата.

– Много ме боли – притреперва гласа на Младен.

– Дръж ги в устата и, като се постоплят, ще претръпнат...

¹Детонатор.

– Ох, майчице... – приплаква Младен.

– Не реви, а прави какво ти казвам! Претръпнат ли, няма да усещаш болка!

А Велев, сгърчил лице от болка, лежи на земята с пръсти в устата...

Болката на пръстите е по преминала и Велев пълзи, боде пред себе си и, открил мина, отрива пръста около нея, почиства около взривателя, посяга да го изтегли и чува Младен отново да плаче. Велев дръпва ръката си назад:

– Младена, още ли те боли, бе...

– Попретръпнаха, Велев, ама открих бойна мина и ме е страх.

– „Бойна.” Сигурен си?

– Да. Бойна е, Велев! Сигурен съм!...

– По какво разбра, че е „бойна”?

– Главичката на взривателя е остра.

– Младене – шепне след малко Велев, – ела на моето място, а аз ще ида на твоето и ще изровя бойната пред теб, а ти ще изровиш учебната, която е пред мен. Хайде...

– Верно ли... Верно ли ще изровиш бойната вместо мен!?!... Теб не те ли е страх бе, Велев...

– Страх ме е, но какво от това като ме е страх... Късмет!... Бойната пред теб, можеше да е пред мен и тогава страх не страх... Не ме вземай за толкова героичен! Обучават ни и лека полека, всички ще овладеем този рисков занаят! – хили се Велев...

Младен пълзи към Велев...

– Ей!? – вика „Веригата”. – Всеки на своето стъпало. Веднага-а...! – но и, допуснал, че е възникнал сериозен проблем, тръгва към мястото, където е Младен...

– Какво, Младене...

– Не ме слушат пръстите, другарю командир...

– Е?

– Вкочанени са...

– На всички са вкочанени. Студено е. Продължавай!

– Ама мината е бойна, другарю командир...

– „Бойна“! Поразмърдай пръстите и ще се оправят...

– Другаррю...

– Почвай! – командва „Веригата“ и обзет от някаква необяснима своеобразна войнска решителност, ляга редом с Младен пред мината, поглежда го и се усмихва: – Ха! сега да видя какво си научил, Младене...

А бойците около тях, чули командата на командира, тръпнат пред ужаса, който би могъл да ги сполети...

Рогелов шепне на този до него:

– Направи ли и най-малкото нескопосано движение... и двамата ще хвъркнат във въздуха...

– Не се обаждай-й...! Изтегли се назад!... Останалите!... Вън от минираното пространство!... Бързо-о...! Почвай, Младене! – командва „Веригата“.

– Слушам, другарю командир!

Младен почиства около взривателя и поглежда „Веригата“. „Веригата“ кима утвърдително с глава. Младен хваща взривателя, изтегля го бавно и поглежда „Веригата“. „Веригата“ кима одобрително с глава.

Опасността е отминала и всички заемат местата си.

Откъм левия фланг на веригата се чуват радостни възклицания и „Веригата“ пита

– Там! Какво става там?

– И втората бойна е обезвредена, другарю командир...

– „И втората“... Браво! – поздравява, „Веригата“ и тръгва натам.

Сержант Цеков го пресреща:

– Тъй вярно, другарю командир! Обезвредена е! Завалийски й е майстора...

- „Завалийски“!?
- Тъй вярно, другарю командир! Завалийски.
- Завалийски!... Завалийски!... Завалийски!... – скандират бойците-сапъори.
- „Веригата“:
- Браво на Завалийски! – и оглежда за Завалийски: – Къде си, Кириле?... Не те виждам бе, Кириле... Че обади се бе, Кириле... Рапортувай бе, Кириле...
- Аз редник Завалийски, другарю командир!
- Браво, Завалийски!... Браво!
- Ама то всичко си е ясно, другарю командир!... Аз само я хванах за цицката и ето я... лежи си красавицата там! – с нотка на гордост в гласа разказва Завалийски и не забравя, в знак на благодарност, да погледне Велев.
- Браво, Завалийски! Браво! – поздравява го „Веригата“.

Занятието по претърсване на минирано поле е приключило, взводът е напуснал учебното минно поле и войниците, скатани на завет в обградено с лещаци дървета, се топят на огъня, който са наклали¹...

Минава полунощ, когато взводът на бойците-сапъори, участвали в занятието по претърсване на минирано поле, влиза в двора на поделението.

В сградата със спалните помещения е тихо. Войниците от другите взводове спят.

„Веригата“:

– Младши сержантите са свободни. Войниците, след като почистят и смажат оръжието си и почистят шанцовия си инструмент². Ще проверява сержант Цеков. Ако при про-

¹ Да запалиш огън със сухи съчки и пръчки в гората.

² Сгъваема лопатка-кирка.

верката се окаже, че по оръжието и шанцовия инструмент има ръжда, ще следва наказание.

Последният почистил и смазал оръжието си и шанцовия си инструмент от взвода на новобранците-сапъори поставя оръжието и шанцовия си инструмент на пирамидата и влиза в спалното помещение...

Всички от взвода са в леглата си, когато сержант Цеков влиза в спалното помещение и, вдигнал високо нечие оръжие, вика:

– Номерр... Ф 511705.

– Аз! – скача от леглото Евтов и застава мирно.

– Не е смазана подобаващо магазинната кутия!... Всички да станат и всеки да провери подобаващо ли е смазана магазинната кутия на оръжието му!

Всички стават и тръгват към пирамидата с оръжията в коридора.

Не е минал и половин час, когато сержант Цеков отново влиза в спалното помещение и, вдигнал високо нечие оръжие, вика:

– Номерр... – взира се в номера на оръжието, – У 3001.

– Аз! – скача от леглото Корчев и застава мирно.

– Бойните главички¹! Всички да станат и всеки да провери бойните главички на карабината си!... Ще ви науча аз, да се грижите за оръжието си...

Всички стават и волю-неволю² тръгват към пирамидата с оръжията в коридора.

¹ Пълзящ затвор на карабина, който се заключва с две симетрично разположени бойни главички.

² Иска-не иска.

Каталясали за сън, вече всички спят, когато неумори- мият сержант Цеков отново застава в средата на спалното помещение и с нечие оръжие в ръка, вика:

– Номерр... – вглежда се, – У 69771.

– Аз! – обажда се Витеков.

– Ръкохватката и задтилъка не са подобаващо почистени!... Всички да станат и всеки подобаващо да почисти ръкохватката и задтилъка на оръжието си!

Всички, освен Рогелов и Велев, скачат от леглата и макар да са наясно, че сержант Цеков съзнателно ги разиграва, отново тръгват към пирамидата с оръжия в коридора.

Сержант Цеков стои до леглото на Рогелов и дърпа одеялото му:

– Рогелов!... Ти защо не ставаш?

Рогелов:

– Моето оръжие е почистено и подобаващо смазано, другарю сержант.

Сержант Цеков:

– Моята заповед е за всички в спалното помещение!

– Другарю сержант...

Сержант Цеков:

– Изпълнявай!...

Бавно и лениво Рогелов тръгва към вратата.

Сержант Цеков:

– Бързо! И не ме карай... да...

Рогелов ускорява крачки.

Сержант Цеков тръгва към Велев (Велев го наблюдава.) и спира до леглото му. Известно време двамата се гледат, мерят сили...

Сержант Цеков:

– Ти чу ли моята заповед?

Велев:

– Не.

– Какво-о...? – кресва сержант Цеков.

Велев:

– Не чух, другарю сержант.

– Стани!

Велев:

– Моето оръжие е подобавашо почистено и смазано и няма да стана.

Сержант Цеков хваща възглавницата на Велев и я захвърля...

Велев скача и, като разярен бик, връхлита да го хване за врата, но сержант Цеков е очаквал това и се дръпва назад.

Велев:

– Слушай-й...! Ако още веднъж си позволиш... да докоснеш...

Сержант Цеков:

– Какво-о...

Велев:

– „Какво” ли...

Сержант Цеков:

– Отказваш да изпълниш моя заповед!?...

Велев:

– Подигравка, не „заповед”!

– Отказваш да изпълниш моя заповед?! – повтаря сержант Цеков и тръгва към вратата.

– Тичай! Махай се! – вика след него Велев.

След около половин час в спалното помещение на взвода на сапърорите влизат старши лейтенант Колев и сержант Цеков.

Старши лейтенант Колев поглежда Велев:

– Редник Велев, отказали сте да изпълните заповед на прекия си началник!?

– Другарю командир, сержант Цеков през пет минути ни буди и си измисля, че някой не е смазал и почистил оръжието си и заповядва всички да станем, и всички да

излезем, и всички да си почистим и смажем оръжието и шанцовия инструмент в коридора. Сержант Цеков ни се подиграва и ни разиграва...

– Редник Велев! Три дни строг арест за отказ да изпълните заповед на прекия си началник!

– Слушам, другарю командир!

И старши лейтенант Колев, тръгнал към вратата, поглежда сержант Цеков:

– Вие елате с мен!

А Велев, проследявайки с поглед „Веригата” и псувайки Цеков наум, се облича и тръгва към ареста, където още повече му докривява, защото в ареста и на твърдите нари е още по-студено и трудно заспива...

Каталясали от умора и жадни за сън, всички в спалното помещение вече са заспали, когато, дълбоко замислен и, стъпвайки на пръсти да не ги събуди, влиза сержант Цеков...

Видно е, че „Веригата” здраво го е кастрил за паянтовата му педагогика...

Бойците-сапъори още похъркват в леглата си, когато откъм двора на поделението се разнасят чести високи призови на тръба.

Тръбачът свири „Тревога!”

– Става-ай...! – вика сержант Цеков и със завидна бързина се облича.

А сепналите се от призивите на тръбача, бойци, изнервени и замаяни от съня, се питат един-друг:

– Колко е часа, бе?

– Тоя па какво свири, бе...

– Танго – отговаря Рогелов.

– Става-ай...! Ставай! „Тревога-а...! – вика сержант Цеков.

И бойците-сапъори бързо и нервно се обличат.

А „Веригата”, появил се, в пълно бойно снаряжение в спалното помещение на бойците-сапъори, наблюдава суетнята и, по едно време, вика:

– По-спокойно! Действай бързо, но без паника. Без паника-а...!

И бойците-сапъори, грабнали: торби, паласки, каски, противогази, карабини, шанцови инструменти... тичат по стълбите към двора.

На плаца се виждат тъмните редици на ротите...

Взводът на сапъорите се подравнява в състава на полка.

Веригата стои пред строения взвод:

– Нямате късмет, момчета. След нощно учение „Тревога” – и се усмихва „арабийски”, както би казал Костов. – Някой да се чувства зле?... Някой да е уморен?... – гласът му е топъл и загрижен.

Бойците мълчат. Няма такива.

Чуват се команди... Притичва Велев...

– Другарю, командир...

– Влизай! Влезте, Велев!

Пусто поле и придвижващи се войнишки редици.

Взводът на сапъорите е в колоната.

Старши лейтенант Колев „шари” напред-назад и напътства:

– Младене, дръжте карабината отпред, да Ви е по-леко... Не си влачете краката, бързо ще се изморите... Ремъците да са притегнати, тежестта да не Ви дърпа назад... Палците в поясока, да освободите гърдите и дишането Ви стане по-леко... А така!... Дишайте!...

Бойците от взвода на сапъорите мълчаливо следват съветите на командира си и им става по-леко.

Военен лагер сред рядка букова гора.

Колоната от войнишки редици на полка е пристигнала преди зазоряване и землянките са вкопани и покрити с брезент и слама.

В лагера има войници от различни родове и специални войски и е шумно, но се спазва строг ред, а присъствието на висши офицери – около новопостроената трибуна се забелязват военни с червени лампази – и наличието на джипове и камиони е доказателство, че се провежда мащабно военно учение.

„Веригата” сочи напред, а очите му играят с весели пламъчета:

– Виждате ли офицерите с червени лампази... Минаваме ли ние, те трябва да видят най-хубавото, на което сме способни: прави редици, ясен поглед, изпънати рамене, равни гърбове... Така ли е, Рогелов...

– Тъй вярно, другарю командир!... Защо Рогелов...

– Точно така! Мъжки! – усмихва се „Веригата”, без да отговори.

Военният оркестър гръмва: „Срещен марш” и колоната на полка се задвижва. Думка тъпанът и отсича крачката на войнишките редици:

„Раз!... Раз!... Раз!...”

Стегнато марширува ротата. Да. Ротата! Защото в момента виждаме друг взвод от друга рота, в първите редици, на който твърдо и отсечено стъпва един друг Велев – същото нахакано и безкомпромисно младежко лице... и един друг Костов – с открит поглед и нещо съсредоточено в себе си... и един друг Младен – пообъркан веселяк, решил да стисне зъби и изкара службата докрай, пък после да става каквото ще... и един друг Завалийски – недодялан и по селски хитър, но поокършил, поотракал се и научил някои

неща в казармата... и един друг Рогелов – особняк, комуто всичко е наред, но по когото всички викат... и един друг Евтов и... друг такъв като старши лейтенант Колев, какъвто всеки на негово място трябва да бъде...

Командвани от стегнато и твърдо стъпващия пред тях старши лейтенант Колев, последни в колоната, стегнато и твърдо крачат бойците от взвода на сапъорите:

– Ура, момчета!

– Ура-а-а...

Край!

1965 г.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'I. Ivanov' or similar, written in a cursive style.

© Филип Попов, 2019
www.flippopov.net
flippopov.nest-art.com

МЪДРОСТТА НА ПЪТЕКАТА

Редактор **Лиляна Филипова**
Коректор **Стоянка Пенчева**
Предпечат **SNS EOOD**

Формат 60x84/16, печатни коли 7

Печат **Скала принт ООД**

ФИЛИП ПОПОВ

(Филип Петров Филипов)

1930 – 2003

Като творец Филип Попов е в литературните среди на гр. София от 60-те години на 20-ти век до края на земния му живот. Сред бохемата на „Бамбука“ той е известен, освен с литературните си произведения и като „Боцмана на кораба за далечно плаване“ на поета Иван Пейчев и „...един от последните несъкрушими рицари сред българите!“ на писателката Свобода Бъчварова. Обществената творческа изява на Филип Попов започва с разказа „Дядо Йото“ - отпечатан в сп. „Наша Родина“ (1958 г.) и няколко разкази, отпечатани в сп. „Пламък“ – Орган на съюза на българските писатели. Вестник „Литературен форум“ отпечатва есето му „Кредо“ през 1992 г.

Филип Попов работи като асистент-режисьор към кино-студия на Народната армия.

Като писател-сценарист, Филип Попов е написал няколко литературни сценарии, два от които за миньорите: на каскада „Белмекен – Сестримо“ - „Тези, които останаха“ и Вец „Батак“ - „Път сред хората“.

Филип Попов е бил спасител на плажа в Созопол и къде ли още не, опознавайки света...

Мъдростта на пътеката

По спомени на новобранци. Завършена през 1965 г.

9 789542 965725

Цена 6.00 лв.